

zeruko ARGIA

IDAZKOLA TA BANAKOLA: OKENDO, 22 - SAN SEBASTIAN - TEL. 26666 - PREZIOA 6 PEZETA

Langille - elkarteak

Langilleriak ospatu du bere eguna. Bakoitzak bere modura ospatu ere. Izan ere munduan zehar begiratzen badugu, ikusiko dugu zenbait langille erakunde desberdin.

Desberdintasun hori aski garbi agertzen da sindikatoei begiratzen badiegu. Egia da sindikatoak bakarrik ez dirala langilleen erakundeak, besterik ere ba da. Baina horietaz beste batean mintzatuko gera. Gaurkoz eldu dezaigun Sindikato arazoari, bere egoeraren berri zerbait emanaz.

Gaur egun munduan iru mota-tako sindikato elkarteak berezi genezazke: bat C.M.T., bestea C.I.S.L. eta azkenik F.S.M. Gu iru hauetaz mintzatuko gera.

1) C.M.T.

(Munduko langilleen elkarteak). Elkarte hau C.I.S.C. izenez 1920 garren urtean sortu zan. Kristau-sindikatoen elkarteak zan. Baina 1968 garren urtean, Luxenburgoren egin zan billeran bere izenez aldatu zan eta izenez bakarrik ez, izanaz ere aldatu zala esan daiteke. C.F.D.T. (Frantziako langille demokraten elkarteak) urte batzuek lehentxoago eman zuan pauso berdina eman du. C.M.T.-ek. Izan ere, ain zuzen, aldakuntza horretara gehiena eragin diona C.F.D.T. izan da.

Aurpegi berri bat, lanerako modu berri bat eta ekintzarako bide berriak billatu nahi dituzte. Edo-nork esku ar dezake elkarte honetan. Kristau izatea ez da beharrezko lehen bezala. Gizartea nola eratua behar dan eta eratze bideetan bat dauden guziak izan daitezke bazkide.

C.M.T.-ek lau adar ditu: 1) Ego-Amerikan: C.L.A.S.C. deritzana. Zalantzarik gabe, iraultza aldetik, bere eginkizuna ari da betetzen. Allenderen esperientzia begirunez ikusten du, bestalde. Nahiz eta indar andirik ez izan etorkizunik ba duala, dirudi.

Gaurkoz bere arazo gogorrera, alde batetik, O.R.I.T. da. Erakunde hau C.I.S.L.-en adar bat da. O.R.I.T.-ek Ipar-Amerikaren inperialismaaren erasan andia du.

Beraz langilleentzat oztopo latza da erakunde hau.

Bestaldetik, Ego-Amerikan langille-erakunde asko da bere gisa lanean ari dana elkarte internazional batean esku artu gabe. Eta gainera, esan beharra dago, erakunde hauek indar andia dutela. Erakunde hauek zer aldetara joko dute? Neutralismo batean geldituko al dira? Berean jarraituko al dute?

2) Afrikan: Afrikako sindikatoak eragozpen gogorrak dauzka batez ere gobernuen aldetik ikusita. Izan ere Afrikako estadoak demokrazi andirik gabekoak dira. Beraz, sindikatoa edo sindikatoak gobernuari oso lotuta daude, eta orduan sindikato izena bakarrik dute, edo autonomi gutxi dute lan egiteko. U.P.T.C. deritzan C.M.T.-ren adar hau Afrikan ere sozialismo joerakoa da. An ere eragozpen andiena, Ipar-amerikaren lakaio dan C.A.A.T. erakundearen-gandik dator kio Ego-amerikan bezala.

3) Asian: Lurralde honetan C.M.T.-ek ez du ezer andirik. Oraintxe ari da bere sustraiak botatzen. Asia orori begiratuta esan daiteke ez dagoela sindikato aldetik aparteko gauzarik.

4) Europan: Ezin daiteke esan C.M.T.-ek Europako lurraldeetan elkarte bezala indartsu denik. Iru milloi langille besterik ez ditu Europa guzian. Eta gehiago izateko modurik? Bere etorkizuna lurralde hauetan oso etsituta dagoela dirudi. Alemanian Italian, Bretainan andian eta Eskandinabian oraingoz behintzat ezer egitekorik ez dauka. Duan indar guzia, Frantziaren puska bat eta Beneluxko lurraldeetan dauka.

Beraz zer esan Elkarte honetaz? Batipat Irugarreago munduan daukala indarrik gehiena. Berak dienez 68 estadutan dago presente, danera 12.707.500 bazkide izanik. Pentsamentu aldetik bere arazorik andiena munduari dagokion estrategi bat eta ekintza programa bat eratzea da.

Etorkizunari begiratuaz galdera hau sortzen da: Elkarte hau izango al da langilleriak itxaro duan elkarte demokratikoa, benetako sozialismoari lagunduko diona, eta elkarte sindikalen artean batasun batera eragingo duana?

2) C.I.S.L.

(Sindikato libreen internazional elkarteak). Elkarte honek berak dienez, 96 estadutan dauzka bere sustraiak botata, 60.328.000 bazkide ditualarik. Hau ere, C.M.T. bezala, lau adarretan dago zatitua. Azpaldidanik zituan eztabaidak bere barnean eta orain zalantza batean arkitzen da. Inork ezin dezake uka elkarte hau indartsua ez danik. Baina Ipar-amerikako A.F.L.-C.I.O. sindikatoen menpean zegoen ere inork ezin uka. Hau denek aitortzen dute. Eta hori dalata izan dira bere zalantza guziak. Azkenean, Iparamerikako sindikatoek C.I.S.L. barrutia utzi egin du behar zan aianako antikomunismorik etzegoela adieraziaz. Aldegite honek mesede gehiago ekarriko diola kaltea baino, esan daiteke. Bere lozorro hortatik ateratzeko bide izango al da! Baina ala ta guziz ere, Irugarreago munduan zer egingo duan ez dago garbi. Izan ere orain arte bere jokoa lurralde horietan lotsagarria izan da. Gertatzen dana da, bere influentzia edo erasana Irugarren munduan A.F.L.-C.I.O. Iparamerikaren sindikatoen bitartez izan dala. Honek Irugarren munduko zenbait sindikato iparamerikaren lakaio bihurtu ditu. Ikusi dugu C.M.T.-rentzat eragozpen andiena sindikato hauetatik zetorkiola. Beraz, orain, zer gertatuko da? Berpiztuko al da?

3) F.S.M.

(Munduko sindikato elkarteak). Sindikato elkarte honetaz ez da erraz gauza zehatzik adieraztea. Elkarte hau Komunista partiduei oso loturik dago. Europan bi sindikato bakarrik ditu bere babesean, bat Frantziako C.G.T. eta bestea Italiako C.G.I.L., hau da, Partidu komunistak indar duten lekuan. Iritzi bat ematea zailla da baina elkarte honek indarrik ez duala esatea ere umekeria bat litzake.

—Zer esan beraz bukaera bezala munduko egoera honetaz? Egoera benetan tristea dala. Elkarte hauek elkarri zipoka ikusten dira. Beren interesak langilleriarenak baino lehenagokoak dituzte. Hortik aparte, munduan zehar sindikato asko ba

da elkarte horietatik at daudenak; iru elkarteek konfiantzarik sortzen ez dietelako. Noiz arte honela?

Juan Elustondo

NON ZER

- AREAGO Laspiur-ek ... 3 garrenean
- ZAPALKETA BAT AHAZTU NAHI Azkunek ... 3 garrenean
- FRANTZIAN, URTEKO, 1.000.000 EMAKUMEK Haranburu-Altunak ... 4 garrenean
- PIN-PUN'EN KONTRA TA PING-PONG'EN ALDE Artolak ... 4 garrenean
- LIBURUAK ... 15 garrenean
- KRISTAUERA, BEREZ REBOLUZIO EGILLE Arostegik ... 13 garrenean
- CLAZTI, URBASAKO BIDEAN Latxagak ... 16 garrenean
- LAZKAOKO JAIK ... 5-6-7 garrenetan
- LEGAZPIAKO JAIK ... 8-9-10 garrenetan

ikusmirak eguneroko gaietatik

BERTSO BERRIAK NERE BORDATXOTIK

Donua: «Oraingo tren da tranbe eta automobil»...

— 1 —

Emakume bat neri etorri zait atzo itzegiñaz gozo, moldatzeko, esanaz, amartxo bat bertso. Nunbait biurri gabiltz gaur zenbait guraso, an da emen egiñaz milla estropozo, famili batean au tristea da oso.

— 2 —

Orain amar bat urte, Lezoko Elizan, ni ezkondu nintzan, garbi esango det nik gaur nola gabiltzan; geroztik egun on bat ez det inoiz izan, gau ta egun lanean txingurrien gisan, gizonak zurrutean enpliatu ditzan.

— 3 —

Jaunak, entzun nituen enbusteri pranko, nik ezkontzerako, gaur dekkuidatzen banaiz bi matraillondoko; etzuela gogorik lagun arterako, etzala etxetikan inoiz aterako... entzun nizkion eta neure kalterako.

— 4 —

Eten gabe lanean nabil egun da gau, asteen bi barau, luzaro bizitzeko martxa txarra da au. Len ogei nituena, gelditzen zaizkit lau, ta topatu ezkeru esku erantsi, raul gizon alproja onek erotu bear nau.

— 5 —

Egunero moskortu, ala ere lasa, nork ez eman traza zortzi egun auetan etzaiola pasa? Berak ba-du eizeko txakurraren antza, nola ez dakit baiña aurkitu du poltsa, laurekin zegoena gelditu da utsa.

— 6 —

Gauzak orra esan nik

argi edo klaro arriturik nago, nola edan ditek orrenbeste ardo; Naiz-ta onek eduki emezortzi grado errez egiten ditu berrogei bat trago, lau oiñean ibiltzen ikasia dago.

— 7 —

Moskor eta alperrak, neronen ustean, amar bat urtean, egon bear luteke danak giltzapean; oiek libre badabiltz guzion kaltean ez dutelako uzten bizitzan pakean, bi griña oiek zerbait aldu bitartean.

— 8 —

Orra esan bezela nik jarri bertsoak, olako kasoak, jakitea ona da probintzi osoak; ardi-larrua jazen ba-daki otsoak, mendeen erortzen dan arkume gaixoak igaro bear gero egun penosoak.

— 9 —

Pena da esatea, geronen lurrean gaur, zoritxarrean, jokoa ta zurruta daude indarrean. Asko ez ote gabiltz bide okerrean? liburuaz denbora pasa bearrean, bueltaka galtzen degu Donosti zarrean.

— 10 —

Zentzua ezpazaigu gaur zearo aldu, egin gaiten kargu, guk zerbait aldatzeko ba-degula ordu; tabernak bakanduta, eskolak ugaltu, jakintza liburuak danean zabaltu, daukagun izen pixka ez dezagun galdu.

Manuel Matxain
Aiete

URA MUNDUTZA!

Ez genduen ezkutatu denborak ematen zigun kezka.

Aurreko egunetako eurigitea ikusita, beldur giñan oker aundiak izan zitezkeela.

Baiña... bai zera! Eguzki eregeak irteteko ta berotzeko gogoa sortu zitzaion.

Etzan giro Leitzañ sartzan! Ango automobil emana!

Txoko bat nun billatu geure gurditxoaz uzteko?

Plaza aundi ta bikaiña bada ere, etzan jende geiagorentzat lekuri. Sarrera danak saldu ziran, bakar bat sobratu gabe.

Betekada ikaragarria; gogoan izateko modukoa.

BENETAKO TXAPELDUNA

Inork zalantzarik bazuen ere, uxa dezala Jainkoagatik.

Igandeko norgeiagoka ikusi ondoren ez dago beste biderik. Patxi Astibiari inork etzion egur bat bakarrik aurretik bota. Beti nagusi, beti lenengo puntan ibili zan.

Larrialdirik eta estuasunik gabe; nai zuen bezelaxe.

Leitzako seme trebe au, gaurkoz, egitazko aizkolari txapelduna dugu. Bururatu zitzaizkion danak egin zituen. Etzuen kontrariarik izan.

Mailla aunditxoaz zegoen Astibiagandik beste iruretara.

Ikusi egin bear zan azken enborrean Patxi jo zuen sarrera! Alakorik!

Plazak lur jo bear zuela zirudien txalo ta orru artean.

MINDEGIA

Mindegia ezkuratarra izan zan bigarren.

Inork gutxiak pentsatzen zuen "Arriari" aurrerik artu bear zionik. Leitzan bildutako amarretatik zortzik, Astibiak etsairik gogorrena "Arria" izango zuela uste zuten.

Bestetara irten ziran gauzak. Mindegia gaztea "Arria" baiño bi-ziago, gogorrigo ta sutuago aritu zan lanean. Ondo merezita irabazi zuen bigarren saria.

Atzo, astelena, joan zan soldadu Mindegia.

Askoz meritu geiago au jakiñik. Gaztegia da ogeitabat urteko aizkolari bat onenen aldamenen jar- tzeke. Mindegia, gainera, txikia da gorputzez gainontzekoekin konparatzeko.

Ala ta guziz, erruz luzitu zuen Leitzako plazan. Asko gustatu zan aren jarduna.

Jendeak bero ta gogotsu txalotu zuen ezkuratarra.

Amabi milla duro jaso zituen dirutan, erregaloak aparte zirala.

Etzaizkio gaizki etorriko soldadutzarako. Amaikak pasa bearko du gutxiagorekia.

EZ DAGO ONDO

"Arria" ez dago ondo; "Arria" gaixo dago neretzat.

Ainbeste denboran lanean ari, ta izerdi tanto bat etzuen atera. Tabika baiño zuriago zegoen, bai lanean denboran, eta bai lanak bukatu ondoren.

Tolosan berdintsu ikusi nuen, eta "Errekalde" zana gogoratu nintzan.

"Arria" askoz geiago da aizkoran, kondiziotan dagolarik. Ikusi besterik etzegen Santa Luzia egunez Donezteben (Santesteban), Euskalerriko Txapelketa irabazi zuen.

Sendagille (mediku) on batek miatu bear luke "Arria".

Ondo egonik ere, ez dauka, noski, Astibia bati aurrea artzerik. Igandean egin zuena baiño askoz geiago egitea bai ordea.

Geiegi joerazi ote diote?

Komeni baiño entrenamentu latzagoak egin ote ditu?

Barrenen zerbait ote dauka?

Lenbait'len jakitea on litzake.

Leitzako "Arria", egitazko "Arriaren" erraiña besterik etzan.

Asko sufrituko zuen berak. Bai ta bera ezagutzen dugunok ere.

BEREKOETXEA

Iruararren saria eraman zuen "Arriak", eta laugarrena, Gorritiko Berekoetxeak.

"Arriak" Berekoetxeari, amazapi aizkol-kolperen alde besterik etzion atera. Uskeri bat.

Tximixta danak berekin zituela asi zan gorritiarra. Alako asiera emanik, ez da makala, azkenerarte iraun zuen bezela irauteko.

Lauretan zarrena da Berekoetxea. Urte askotxo dira aizkorari utzi ziola.

Gizon arri ez dago geiago eskatzerik; geiegi egiten du. Berekoia izan nunbait.

Euskalerrriak eman duen aizkolariarik aundienetako bat da Berekoetxea. Ez orain baiña bai sasoi betean zegoen.

Jendeak etzizkion ukatu txalo beroak. Danok geneikian beste irurak ainbat motibo etzuela. Lanaren mende dagon gizona da Berekoetxea, ta aizkoran goiko puntan egon nai duenak, aizkora beste lanik ez du bear.

DIRU OTSAK

Txapelketa asi aurretik, "eun ogeitamarr", zegoen dirua Astibia aurrea baitz.

Etzebiltzan oker uste artan zeudenak.

Beste otsa batzuk ere entzuten ziran:

"Irabazleak 48 minutuan lan osoa bukatu ezetz, eta 48 minutu ta erdian baietz".

Ortan ere zuzen zabiltzala aitortu bear, geroxeago ikusiko duzutenez.

Pentsatzen genduen erara, Urbasa mendietako egurrak, egur on eta ondraduak irten ziran.

Bai ederki jarriak ere!

Nik ez dakit zein ibili ziran lan artan, baiña, ura zan edertasuna!

Danak borobill, basoan zutik danduen enborrak bezelaxe. Bijoazkie nere zorion gartsuak eginkizuna berengain artu zuten gionei.

Ziri tankerara jarritako egurrak parregarri ematen dute plazan. Borobillean tajutzea da Euskalerrriko oitura zarra.

ERDI-LANAK

Egur illara bi jarri zitzaizkion aizkolari bakoitzari.

Frontoi aldetik lenengo tokia Astibiak artu zuen I numeroarekin. Kamixeta gorritz azaldu zan.

Bigarren numeroa Mindegia zana. Kamixeta musker kolorekoa (berdea) zuen soinean.

Iruararren numeroa, Berekoetxeak. Kamixeta oria.

Laugarren numeroa, "Arriak". Kamixeta zuria.

Erdi-lanetako denborak era ontan izan ziran:

Astibiak, 20 minutu ta 28 segunduan ebaki zituen erdiak.

Mindegia, 23 minutu ta 3 segunduan.

"Arriak", 24 minutu ta 18 segunduan.

Berekoetxeak, 25 minutu ta 14 segunduan.

LAN OSOA

Eman dezadan lan osoaren berri:

Astibiak, 48 minutu ta 6 segunduan.

Mindegia, 51 minutu ta 24 segunduan.

"Arriak", 54 minutu ta 19 segunduan.

Berekoetxeak, 54 minutu ta 47 segunduan.

Eginbear au zuten: launa kana-erdiko, launa 60 ontzako, biña oin- beteko ta biña 80 ontzako ebatea.

Sari bereziak zeuden, nola dirutan, ala erregalotan, lenengo enborra azkarren erdibitzen zuenarentzat, erdi-lanak azkarren egiten zituenarentzat, eta jakia, txapel- dun irtetzen zanarentzat.

Gurdika bat gauza ba-zuen Astibiak etxeratua.

An ziran, Leitzan, Naparroako agintari nagusi guziak. Gobernadore zibilla, Gobernadore militarra, diputadu ta abar.

Oso erakunde (organizazio) ona Naparroako Federazioaren gain.

TXANGURRO

Maskulu - jatetxea

EUSKAL ERRIA-ko txoko bat...

madrid-en

Dr. Fleming, 54 (Madrid)

Bodegón

Alejandro

Alejandro'ren Bodega dago Donosti'ko txoko baten, bein ezagutzen dutenak zintzo takite aruntz joaten. Nai dan aukera ba-dezu beti jaten bezela edaten, oberik ezin arki diteke merke ta ondo ematen.

Fernán Calbetón, 4

DONOSTIA

ATZERATUAK

Inuxenteak esan ohi zitzaizen garai batean beroien errugabetasun eta aingeru-izatea adieraziaz.

Dena dela, lau milla atzeratu bildu ziran Lourdesen, ogei aberrir ezberdinetatik, Pazko jailetan. Beste bostehun bat gazte, neska eta mutil, atzeratu oiek zaintzeko. Guraso, senide, guzira amabiren bat milla bilduko ziran egun orietan Lourdesko Ama-birjiñaren babespean.

Burugabekeria zirudian onelako jendea urrutietan biltzea. Izan ere ainbeste arrixku, ezbehar eta buruauzte sortu zezaketean!

Baiña alaz guziz ere zoragarria gertatu zan Larunbat Santu gaua. Ezbeharrean alai, senide, pake-egille, errugabe izaten erakutsi nahi zien munduari.

Ez da aski, ordea, batzar au goraiatzea. Arazo sakon eta mingarri batean murgildurik arkitzen gera. Ortarako eskea egiten zaigunean diru pixka bat ematea ere ez da nahiko. Ezta oiekin kupitza eta errukitzea ere. Zenbait gehiago eskatzen zaigu.

Gipuzkoan bi milla atzeratu omen daude. Zer da atzeratu bat? Ez da erraz esaten. Beroien artean ere alde eta desberdintasun aundiak bai daude. Atzeratasun utsa, ariña, sendoa edo sakona izan bat dezake onelako edonork.

Baiña auxe da egia: besteak baiño zailtasun aundiagoak dauketala gizon edo emakume osoak izateko. Izan ere buruz motelagoak, gorputzez baldarragoak eta gizarteko arremanetarako motzagoak ditugu.

Eta ala ta guztiz ere beste edozein bezelaxe beren buruaz baliatzeko eta beren buruen jabe izateko eskubidea dute. Eldutasun eta nortasun batera irixteko eskubidea. Gizon edo emakume izateko eskubidea.

Beste gizakiok baiño eragozpen gehiago dituztekoak bazartzeko eskubiderik ez dugu. Beste guziori baiño gehiago laguntzeko eginkizuna dugu baizik.

Etxetik asi behar du laguntza orrek. Ortarako gurasoek beren semea edo alaba dan bezela artu behar dute. Ez da inoren errua onelakoa etortzea. Gaitzeko biotz-beratasun eta gehiegizko babeskeriak alde batera utzi eta umea nor egiteari ekin behar diote. Goxotasun eta konfiantza giro batean aske, erantzunkizundun eta bere buruaren jabe izaten erakutsi behar diote poliki-poliki.

Loa, jana, jolasa, lana, txukuntasuna eta abar zaitu behar dizkiote.

Baiña ez da nahikoa etxeko laguntza. Erakunde indartsu guziaz esku-artu behar dute langintza ontan. Oriek behar dituzten eskolak, sendakai eta sendagileak, ezizaille eta erakusleak taju eta ugaritu behar dira.

Biltokiak jolastegiak, lantokiak behar dituzte.

Gizarte osoak arterra ona, laguntza ugaria, eta babes goxoa eskeini behar die. Ezerk kalterik egiten badie, baztarteak egiten die.

Benetan erantzunkizun aundia dugu. Jabetu gaitzen arazo ontaz. Bideak jarri dezaizkiegun gizon eta emakume izatera eldu ditezten.

Lana eta bildurra

Orain dela gutxi lantegi batetik bi langille bidaliak izan ziran. Zergatik? Honexengatik: Huelgaren eratzaille izan ziralako.

Nik, piztaille ez, baizik kontzientziazaille izan ziralako esango nuke.

Kanpora bial ondoren, beste langilleek lanean jarraitu dute eta ez da ezertxo ere gertatu, ezer ez. Batasunik ez?

Harritzeko gauza, bai, benetan harrigarria eta harrigarriagoa kope-ratiba batean gertatu dela jabeturik.

Jokabide honek, galdera bat sortzen dit: bidali dituzten langille hoiak gaizki ikusirik ote ziran beste langilleen artean? Ez, bestaldera baizik, oso ondo ikusiak ziran. Zergatik bada lolotasun hau? Behar bada, langille hoiak, oraindik sozio ez izateak eragindako jokabide bat ote da? Horrela izanik, kapitalista ghetto batzuk egiten hasiak ahal gera? Langille batasun honek, zir-kulo txiki, sozio izate horretan onarrituta egon behar ahal du?

Ez ahal dira denak langille? Zergatik ez, burruka egin? Erantzun bat:

Orain ez duk ordurik onen hortarako, gainera indarrak azaldu eta zer aurreratu diagu eta... abar, horrelako iritziak onartu ahal ditzakegu?

Nere ustez ez. Arrazoiak:

Esan det, huelgaren kontzientziazaille izateagatik izan dirala bidaliak. Huelgara denak irten ziran. Bi langille hoiak onartuak izan ziran.

Orduan, denek onartzen zuten gauza hartarako, langilleen indarrak

ZAPALKETA BAT AHAZTU NAHI

Herrian, indarkeriari esker, egoera bat nagusitu eta luzaro irauten baldin badu, ba dirudi herritarrek, zapalketaren funtsa baztertuz, beste amets batzuk nahiago dituztela.

Herriaren onak oporketa egitea eskatzen duenean, zenbaitek izanen du mila aitzaki. Ez zaio atsegin, ez. Herrikoia dela hitzez aitortuko du, baina patrikari behera eragiteak ez dakarkio gauza onik, eta eragozpenak inguratuko ditu galazteko.

Herriaren iraupenak hizkuntza indartzea agintzen duenean, frantsesa eta ingelesa ikasten jardungo da eginahalean, eta euskera, gehienez gauza polit eta erromantikotzat joko dizu. Ez bait dio ondasunik ugaltzen.

Heriak eskubideak ditu, bai. Bai-na, zertarako dituzu, gero geuk egiten ditugun makinak nori saldurik ez badugu? Herritarrok erbestera beharko genuke, eta hori hobe ahal litzake?

Gezurrezko galdera hauentzako ba da erantzun sakonik, eta emanak izan dira Z. A.an, ekonomiari buruzko zenbait lanetan. Hala ere, patrika berodunen ahotsen dabilza gaur zoritxarrez holako sasi erten-bideak.

Diruaren morroiek, onartuko dituzte Herri-erakundeak, hizkuntzak e.a. irabazirik baldin badakarkiete. Bestela hor utziko, zaitu pikutara joaten, zeure arazoak eta nortasun guztiekin. Bifra ikustea, besterik ez dago.

Dirua, dirua, Hori dugu nonbait Jaungoiko handia eta txikia.

Baita ere ba ditugu Herri zapalketa ahaztearren, beste zapalketak aurrez aurre eta neuriz gain agertzen saiatzen direnak. Herri zapalketa azken mailara atzeratzen dutenak alegia.

Langilea menperatuta dago, lur jota, birrinduta. Langileriari eman behar zaio indarra eta agintaritzaz. Langileak askatuko du oro.

Baina, langileagan zapalketa guztiak sintetizatzen eten gabe ari direnek, ahaztu egiten dituzte langileriaren paradisuetan gertatzen diren Herri zapalketak eta burua al-tzatzen dutenei, tankez egiten dizkieten ongi etorri «maitakorrak».

Beraz, jakin bezate dirua edo langile borroka helburu bakartzat dutenek ez gaituztela liluratzan, gure nortasuna zokoratzeko ezer gutxi behar dutelako.

Herrigintzarako, Herrizaleen (nahiz gorri, nahiz zuri) heziera beharrezkoa dugu elkartu gaitzen. Elkarrengana bildu, gureak egin ez dezan eta burua al-tzatu jabetasunez.

Iñaki Azkune

zeruko
ARGIA

Zuzenadaria:

MIREN JONE AZURZA ARISTEGIETA

Nafarroa-Kantauri eta Aragoiko Kaputxinoak argitaratua (Kale Nagusia, 50-1.º Burlada-Pamplona).

Donostian: Okendo, 22
Tel. 42.66.66

ARPIDE SARIA:

Barruan 250 pezeta

Korreo batasunetako errietan 300 pezeta

Atzerrietako beste errietan 320 pezeta

Aidez Aurrez gal-detu

Salmetan (ale bakoitza) 6 pezeta

AREAGO

Joan den martxoaren 21-ko Zeruko Argian, hau da 420-garren lumeroko horretan, BURUKO ILEETARAINO GAUDE izen-buru idatzi nuen lan hartan gogorak esan omen nituen. Benetan gogorak ote? Beste zenbait herri kultok edo kulturadun herri bere hizkeran eguneroko biitzan dagiena besterik ez nuen eskatzen euskaldunontzat.

Euskaldunengan normala izan behar lizatekeen jokabidea anormal dela dirudi. Zoritxarrez horrela da.

Goizero makila-salda beharrean gara edo... animalia hutsak bezala bizi gara.

Gogorak esan, ez esan, euri zaparrada baten ondoren izaten den lehorketa bezain agor eta zumel iraungo ote dugun nago euskaldunon jokabidean.

Euskal literatoak gehitzen bide dazot euskal alorrean. Beto, bai, asko ta asko. Baina herria ohitura ki eta bere eginbide guztietan euskera erabiltzera ezipadator, literatoak bai eta herriak ez, herria beharaka batean... laster dozenaren bat literato geldituko dira; geroago seiren bat; ondoren pare bat eta azkenean pizti jakintsu rarotzat lizatekeen euskal literato horri honela jarriko liokete bere hilobi-harian: «Aquí yacen los restos mortales del último vascongado que se dice conocía y sabía aquella misteriosa y gran lengua de nuestros antepasados, los legendarios vascos de heroicas gestas...».

«Legendarios vascos de heroicas gestas». Gizajoak gu. Eta Euskal Herria euskaldun bezala hila lizateke.

Gogorra izan behar dukela euskera erabilkeraren ohitura eta heldadura? Areago, AREAGO:

Ez gaude inori barkatzeko.

Nork ez du entzun ohi izan haue-tako hitz pozoidun eta zimelik?: «Hable usted en cristiano», edo «por favor, hombres, un poco de educación; acaso olvidáis que yo no entiendo el vascuence?», edo «hablemos en español que estamos en España» edo «Oigan, hablen en español pues no sé si están ustedes despotricando por mi madre» edo geure arteko euskaldun anitz eta anitz honela jokatuaz: «Hi, erderaz egin dezagun, Robertok ez dit ezer ulertzen-eta», edo ezer aditzen eman gabe, bat-batean, erderaz egin gure inguru edo hurbil den bat erdalduna delako eta... HORRELAKO MERKEKERIAZ SALTZEN ARI GARA EUSKALDUNOK EUSKERA ETA ARIMA BERA! Eta guzti hau geure etxean. EUSKAL HERRIAN BERTAN!!!

Ez gara geure buruen jabe. Ez gara geure kontzientzien jabe. Ez gara geure nortasunaren jabe.

Harrigarria: zein ezberdinak garen euskaldunak eta erdaldunak. Euskaldunak ez dugu inoiz pentsatzen, beste hizkera batean mintzatzan ari direnak gure amaren edo tataraitonaren kontra ezer esaten egon daitezkenik eta horrelako petralkeriari.

Baina ez da horrela mintzatzan diren erdaldun ezjakitun, edo bai pozoidunen aurka nik agertu nahi dutana. Ez, oker merke ta bihurri jotatzen dugun euskaldunon aurka baizik.

Bost axola gure artean inork zer uste izango duenaren kezkatatik! Bost axola gure artean erdaldunik badago! Hor-konpon gure aldamenean edo aurrekaldean ditugunak euskera ez badakite! Horra hor ezer ulertzen ez badigute!

Ikas bidera bultzatza araz ditzagun. Gure betiko euskera entzuteak, hain zuzen, behartuko lituzkete hortara. Nehork inor bultzatzekotan, gerok izan behar dugu euskera ez daki-

tenek ikastera behartuak izatera, baina ez erdera ugaridun giro horrek makal eta murritz dadukagun euskera hau heriotzerantz zuzenki bidaliko duen ekintza bari helduaz, horixe ez.

Eta kalean dela, edo berdin «kua-drilla» batetan, edo trabenan, edo trenean, trolebusean, edo mahai batean bazkaltzen, edo lantokian, edo midiku baten itxadon-gelan edo non-nahi dela berdin, batek edo bestek euskerarik ez duela jakingo begira ez gaitzen egon.

Gu euskeraz egitera beharturik gaude, arduratuak, erresponsabilitatuak. Euskera heriotze bidean abiatua dadukagu. Erdereak ez du horrelako arriskurik, euskerak bai. Gure alde ez du inork ezer egingo, nehork ez, geuk ez-ezik. Euskal Herrian gaude gainera, GEURE ETXEAN GAUDE!!!

Gure hizkera hau erdaldunentzako muga bat bezala baldin bada, horma bat, horma hori igarotzen saia bitez, eta horrela ez bada gure aurka ari dirateke. «Es que yo no puedo...». Egunean mila peza eman ahal izango bagenio euskeraz ikastearren, alajaina! bai ikas-teari emango liokeela, horixe bai.

Guk ez dezakegu burua gehiago makurtu. Gehiegi makurtuta dugu, bizkarra ere bai. Dena kontra dadukagu. Eta oraindik «honek» edo «harek» euskeraz ulertzen ez du-lako erderari ekiten diogu. Ez eta ez mila aldiz!

Ekite honetan ez da fanatismo-rik, norbere jabetasun eta kontzientzia falta baizik. Hil edo biziko auzia dugu. Ez dezagun hori, ahaz.

Euskaldun denok beti euskeraz ari izango bagina, alde batetik ez lirateke euskaldunak erdaldunduko eta, bestalde, erdaldunak euskeraz ikastera behartuak izango lirateke. Zer gertatzen da Katalunian? Kanpotarrak katalaneraz ikasten du edo bestela bazterrean gelditzen da. Ba dugu non ikasi.

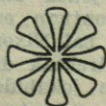
Baina gure jokoa makurra da. Erdaldun baten aurrean euskeraz egitea ez baita edukazio txarra, ikasbide baten exenploa baizik, be-rezkuntza batzu kenduez gero, noski. Baina bai ordea edukazio txarra dela, erdaldun batek gu guztiok erderaz egitera behartzea, hemen, geure etxean, geure herriaren errai-etan bertan. Hori bait da benetako kontsiderazio falta. Atzo honera kanpotik etorritako erdalduna, euskeraz ikasteko ahaletik egiten ez duen erdalduna, edo berdin euske-ra galdua duen «euskotar» baten erdaltasunak eraginiko giro kalte-garriari guk bidea jarraitzea, hori bai dela edukazio txarra. Hori bai dela kontsiderazio txarra. Ez deza-gun ahaz euskera gainbehera dugunik.

Hil-zorian dadukagun euskera erdaldunagatik isiltzen badugu, gerok ari gara edukazio txarrean. Alde batetik, erdaldun hori euskeraz ikas-te-bidean jartzen ez dugulako, bestetik berak gure egoera lazarria errespetatzen ez duelako eta, azkenik, honela jokatuaz heriotzean dadukagun geure euskerari zapal-kada larri bat gainez ematen diogulako. Horrela jotatzea bai dela edukazio txarra izatea. Deabrurik baldin bada, deabruari arima saldua diogu.

Ba dut, behin batean hiri bateko sekretario batekin gertatu zitzaidan gertakizun kontagarri bat, bai-na ez naiteke gehiago luza eta bukatu egin behar.

Gogor ekin behar diogula geureari? Areago, areago, areago...

Imanol Laspiur

Pin-Pun'en kontra ta Ping-Pong'en alde

TXINAREN ORAINGO POLITIKA

Begi belarri egon da mundu guztia "gertakizunari" so. Txinak, amerikar amabost maai-tennis jokalaritza iru kazetari dei egin die, Txinan bertan joka ditezten eta lurralde ura ikusi dezaten. Eta oraindik egun gutxi dira orrek berak ikaragarriak esan zituela amerikar inperialisten eta bere zakurren aurka.

Ez da sinistekoa. Ikustaldia goxoa izandu da. Arrera, benetan berroa. Amerikarren kontrako ormatxartelak kendu dituzte eta aien orde z ongi-eterriak jarri, Txinan ibillaldi ederra amerikarrei opaz. Erriak berealaxe ulertu ditu agintarien jokabideak eta irriparrez artu ditu amerikarrak, Txinar irripar orrek zer esan nai ote du?

Txinar diplomaziaren buru dan Txou-En laiek, jokalariei ongi-eterria ematerakoan auxe esan die: "Orrialde berri bat ireki dala, alegia, bi Estaden arrematanen". Mundu guztiko kazetariak nondik zetorren aizea, susmatzen ibilli dira. Batzuek susmo kaxkarrakin, noski. Ez dute esan ba, Rusiaren kontrako zapla izugarria izan dala? Baita zera ere! Ori bai dala Txinatarren dialektika ez ezagutzea!

Amerikarrek berriz, batetik "Txinaren biguntasun" onekin arriturik eta bestetik "asmo aldatze onen-gaitik", borondate oneko zenbait neurriekin erantzun dute:

— Ni-Txin-Txin, munduko txapeldun saltaria, konbidatu dute Filadelfia-ko Joko Nagusietara, Martin Luther King-en omenez egingo diranetara. Txinatar maai-tennis jokalariei, Estadu Batuek ezagutu dituzten, etortzeko eskeintza egin diete eta onartu izan da eskeintza ori. Txinatar pita-tennis jokalariei dei egin diete New York-ko Forest Hills-ko txapelketara. Baiñan ez dira joango.

— Petrolio-elkarteak geldituko dituzte zulaketak Ryu Kyu ugarteetan. Izan ere Txinak, ugarte oiek bereak dirala bait dio.

— Estadu Batuetara turista bezala joan nai duten txinotar guziet, bear dan baimena edo bisadua emango zaiela, agindu egin dute.

— Txinari orain egiten zaion "merkatu oztopo" berezia, gutxitu egingo dala, emendik aurrera.

Baiñan lotu gaitzen, berriz, gure arira. ZER OTE DAGO GAUZA GUZTI AUEAN ATZETIK? Txinak aldatu egin ote du bere amerikar

au da, MaoTse tung'en pentsamendua ezagutu gabe. Gauza bakoitza "bitan zatiturik" dagoela dio. Orregaitik, beti "bi oinakin" ibilli bear dala esango du bein eta berriz.

Kultural-iraultza ondoren BARRUAN, Txina bai ideologian, bai ekonomian eta bai militar-maillan indartu egin da. Gaur, beñere baino sendago sentitzen da. Bera ainek atomiko indarra ezin daiteke KANPOAN bakarrik gelditu. Orregaitik diplomaziekintza ikaragarriari asiera eman dio. Eta gero ta estadu geiago ari zaio baiezkota ematen, onartzen.

Sartaldeko Estaduetan eta batez ere Amerika aldean, Txinak O.N.U.-n sartu egin bear duala esaten ari dira. Soluzio-bidea, au litzake: Txina Komunista "Ziurtazun-Batzarrean (Consejo de Seguridad) sartu eta Txina Nazionalista, beste gaiñontzeko nazioen artean "Txina-ren zati" bezala utzi.

Baiñan Txinaren dialektiko joka benetan bikain eta maltzurra izan da oraingo ontan. Kirolaz, deportez baliatu da, mundu guztia-aren aurrean gauza bat argi ta garbi uzteko: BERRIZ ERE ESTADU BATUETAKO "BI-TXINA" REN IMPERIALISTA JOKOA EZ DUALA ONTZAT EMATEN.

Ortarako eta "bata bitan zatituta" dalako politika orri jarraituaz:

1. Amerikar maai-tennistak, "MAAI-TENNIS ELKARTEAREN" bazkide diralako, gomiatu ditu.

2. Nazio-arteko Pita-Tennis Federazioetik kanpora irten da. Bigarren au, zergatik? "AMERIKAR IMPERIALISMOAK LAN OKE-RRAREN BIDEZ, AIPATUTAKO FEDERAZIONAN, FORMOSA SARTU ARAZI EGIN DUALAKO", Pekin-ek dio.

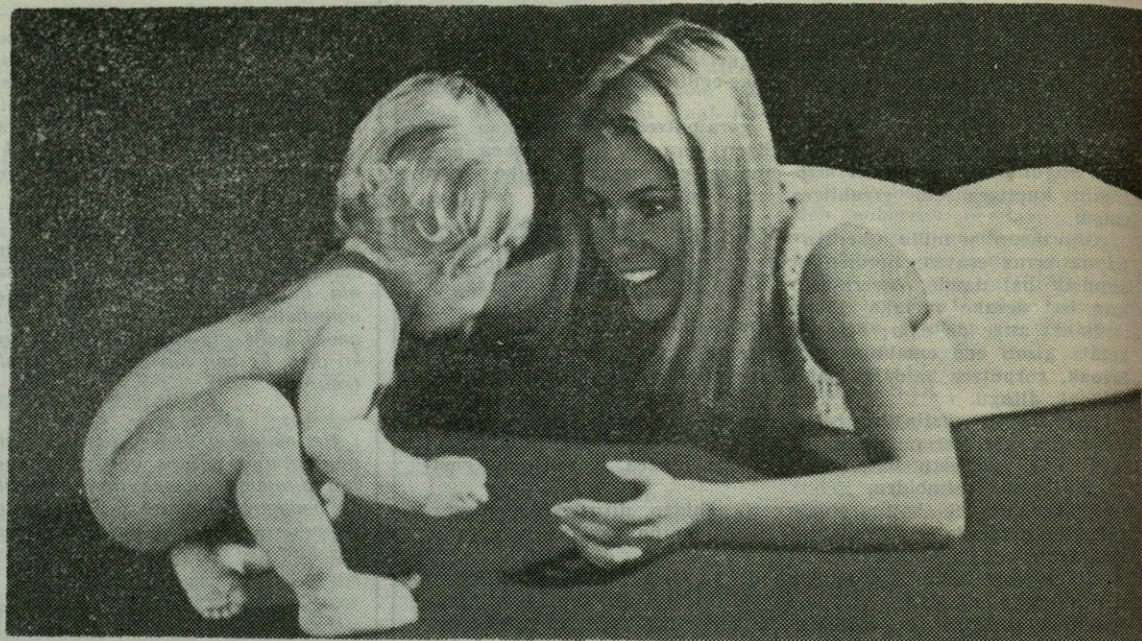
Bi erabaki auek egun berditetan artuak eta izenpetuak izan dira. Ori zer esan nai du?

Misterioa argitu da. Txou-En-lai-ek "BI TXINAREN" amerikar politikarekin ez datorela bat, garbi adierazi nai izan dio munduari. Txina Komunista BAKARRIK onartzen duan Maai-Tennis Elkarteari BAIIEZKOA emanaz eta Bi-Txinak onartzen dituan Pita-Tennis Federazioari EZEZKOA erantzunaz. Pekin-ek Txina Popularra bakarrik onartuko du Txinar Errien ordezkari bezala. Ezin du besterik ontzat eman gai ontan.

Baiñan, gaiñera, tiro batekin bi

«Nere haurra bota dut»

Frantzia: 1.000.000 emakumek urteko

Sonatuia izan da, Frantziako 343 emakumek izenpetutako eskutitzak atera duan zarata eta hizbidea. "Nere haurra bota dut", diote. Emakume hilor hauen artean, Frantziako zenbait izen ospetsu ere arkitzen da: Simone de Beauvoir, Jeanne Moreau, Françoise Sagan, eta abar. Zer dela ta hainbesteko ixkanbila? Abortoa, hots, haur egotea dute juzgatzen.

1.000.000 ABORTO

Miloiaren bat emakumek botatzen omen dituzte heuren umegaia Frantzia, eta urtero. Izugarria izan arren gauza jakina zen, baina aitzinean lotsaz gordea izan da arazo hau. Eta horra: 343 emakume auzartari hauek argi eta mahain gainerat dakarte, gure gizarteko, ximaur eta odol kiratsa darion, hutsune hau. Ba da Frantzia lege bat beren haurak botatzen dituzten emakumeak prozesatu eta penatzeko; baina emakume horiek, lege horri aurre emanaz beren kezka agertu dute, eta nabarmen agertu ere.

Agian, haurdun ziren zenbait emakumek Londres-erat jotzen zuten, zeren Britaina Handian Haurrak hiltzea onartua dago. Baina Frantziako emakume guztiek ez zezaketen honela jokatu, batez ere langile eta behartsu ziren emakumeak. Zeren Londres edo Suizan haurak galtzea hain garestia eta gaitza zen, ezenez Frantziako emakume gehienak beren gisara eta sarritan oker botatzen zituzten heuren umegaia. Droga eta burnizotzen bidez umegaia galtzeak, gero ondorio txarrak ekartzen omen ditu, hain zuzen antzu gertatzeko ariakua eta zenbaitek bizia ere galdurik omen dute, osagileak "post-abortum" deritzaen egoera gaitza dela ta.

LEGE BAT

U.S.A.-ko hamabost eskualdeak, Sozialista estatuak, Britaina Handiak, Suezia... abortoa onarturik dute. Herri hauetan libreki eta gobernuaren bizkarretik, hots, ordainketarik gabe, haur egotea lortu liteke. Frantzia, oster, Napoleonen lege-bildumaren arauz jarraitzen du arazo honek. Datorren udazkenerako Parisko gobernu lege berri bat frogatzen ari da. Baina 343 emakume hauek diotenez, ez da tajuzkoa izanen. Zuzen dakusate ez duala Pompioud-k beren kezkarri molde onez datorrean erantzunik emanen. Dagoneko ezeztua dute lege hori. Heuren kezka areago dijoaztenez, Soinu handiz eta nabarmenki, beraien arazoa, arazo politiko bihurtu dute.

ESTEAK ETA POLITIKA

Harrigarri deritzat, egun, politikaren alorra zenbateraino zabaldua daskusagun. Agian, politika eta administrazioa bateratsu zetozen. Bulego usaina zeukan politikak. Oster, egun, politika kalean egiten da, sukalde eta lantokietan dugu

politika, ez da beraz, ulertgaitza izanen emakumeen sabelerraino sartuta dela politika, esatea.

Honela diote emakume hilorrek heuren eskutitzan: "Ez dugu gaurko gizarte honekin ezer jakin nahi, zeren emakumeen bizkarretik eta gure aurka egitaratua bait dago. Guk ere, produkzio kurpilean ba dugu zer ikusirik, umeak produzitzen ditugu. Gure produkzioaren fruituak (haurrak) gure eskutik eduki nahi ditugu eta agian porrot egingen dugu (hots, ez dugu ume-rik egingen). Gure umeak Kapitalen morroiak izanen dira. Kapitala gizenzen ari gara; beraz, ezerk (sozioekonomiko egiturak) hartara behartzen ez gaitugunean, umeak egingen ditugu libreki, zeren umeak jaio araztea "lan", egite, libre bat da".

KATOLIKOAK

Katolikoek jerarkiak ez du txintik atera eskutitz hau dela ta. Baina Chauchard jakintsuak (Katolikoa) biziro haserre erantzun die "le Monde" aldizkarian; beraz dienez, "abortoa hilketa bat izan eta izanen da beti". Eta astakeria handi bat deritzai hilketa bat lege babestua eta aupaia izatea. Haurak, amaren sabelean izan arren, gizaki dira, eta hain zuzen ume-gai bat sabeletik hat botatzea, gizon bat kalearen erdian botatzea hainbesteko hilketa litzake. Chauchard zientifikoa dugu eta bere baitan zientifikoki tajutzen du bere arrazoi bidea, baina agian katolikoak betidanik bere dituzten ideiak erakusten ditu, alegia zientziaren alorretik aparte, ideologia osatzen ari da. Eta behar bada haurrak galtzea delako arazo hau, araso ideologikoa litzake.

GOBERNUAREN HASERREA

1.000.000 emakumek beren umeak galtzen dituztela eta beste 343 emakumek heuren kezka eta agiri-az, Frantziako hutsune gaitz bat salatu dutenez gero, gobernu ha-

erre bizian abil. Legez prozesat bat molda lezake emakume hauen aurka, baina eztabaida politikoa izatera heldu danaz gero, bare eta emeki jokatu beharrean da. Dagoneko, ezkerreko alderdi guztiek eskeini diote emakume horiei beren babesa eta agian prest lirake, inkesta eta kexu politiko bat aurrrerat eramateko; eta hori ez zaio inolaz ere interesgarri Frantziako gobernuari, zeren 1973-ko auteskunde legislatiboan atarian arkitzen da eta, ez alferrik, agintean duden alderdien lotura koloka dabil, beraz zaila izanen zaio gogorkeriari ekitea eta are geiago bertade pertsonalen babes eta eragile bezala azaldu nahi duenez gero.

ARAZOAREN FUNTSA

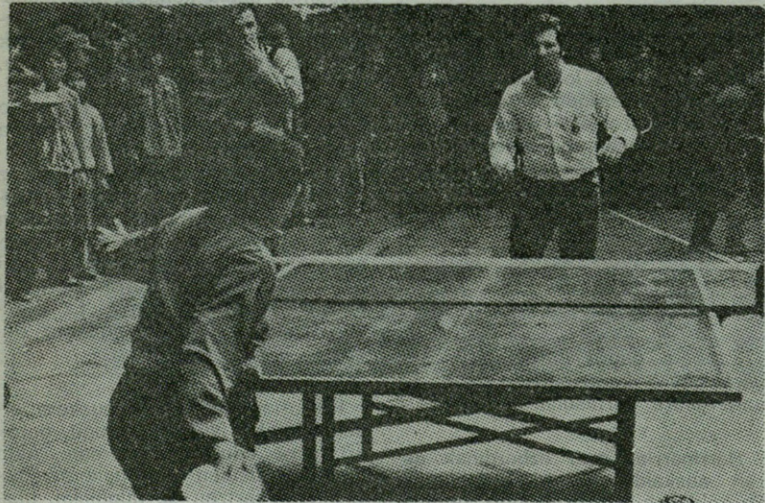
Arazoaren funtsa iluna da. Geroak argitu behar geroaren beltza. Lehen esan dugunez arazoa ideologikoa da, baina aitzina zientziak ere badu zer esanik, ba du zeri erantzunik:

Haura, noiz osatzen da gizon? Amaren sabeleko umegaia gizaki al da?

Benetan galdera gaitzak eta sakonak; eta agian ez du zientziak fitsik esanen, zeren nonbait ideologiak eta zientziak zer ikusirik ba ute, hemen izanen dute. Lehenik galdera hauei soluzione jator bat eman beharko zaie; eta gero datorke ondorio eta neurri politikak.

Frantzia nabari dira razista gisako zenbait aztarna. Erbesteko langileak ez dira beti ongi ikusiak. Gehiegi omen daude, noski. Zeresanen luteke, Frantziako eskubitarak, heuren emakumeak lege beren umeak botatzeko baldintza balute? Lehen eta besterik ere langileria guttitzen ari omen da... Geroa dugu hitz-dun.

Luis Haranburu-Altuna

inperialismoaren aurkako joera? Mao-k eta baita Txou-En-lai-k ere, BAIETZ ETA EZETZ esango lukete. Eta ori, nola? Dudarik ez dago: Txinar agintariak ondo pentsatuta gero eman dituzte esandako pausoak. Politiko egoerak inork ez bezala aztertzen bait dituzte. "IRABAZIKO EZ DEZULA DAKIZUN BORROKAN ETZAITZ SAR" —dio Mao-k.

Ba-da Txou-En-lai-ren esatera bat inork jaramonik egin gabe igaro dana. Amerikar tennislarien aurrean esan zuen eta arazoaren dialektiko pixu guztia darama: "MAAI-TENNIS-BA DU BERE FILOSOFIA". Ain zuzen, marxista dialektikaz ari zan; kapitalismo eta sozialismo, bi auen borrokaz. Arazo onetan tennis jokorearen bidez bere betiko jokoa dantzatzan ari bait zan. Kontuan euki bear da bai Mao eta bai Nixon maai-jokalaritza iaio ta trebear dirala.

Txinotarren jokabidea ezin uler daiteke bere "ekintzaren gidari",

txori il ditu. Bere amerikarren aurkako joera utzi gabe, bi gauza egin dute:

1. Garbi adierazi, amerikar gobernu eta amerikar erria ez dirala gauza bera.

2. "Pakearen aldeko" arpegia agertuaz, Nixon-i bultzada bat eman. Ez daukagu Asian elkar-joka ibilli bearrik. Guk, gerraren orde, sal-erosketak, borrokaren orde, arremanak eta pinpun tirokadaren orde pingpong kirola ibilli bear ditugu.

Txinotarrak maixu dira, bai, oraindik ere, dialektika erabiltzerakoan. Dialektika, marxista-erreboluzioa aurrera eramaten duan jokoa da. Eta berak beti aurrera eramane nai dute, bai Txinan eta bai munduan, leenbiziko kolpea jo. Eta amerikarrak oraindik ere, Mao-ren dialektikaz tutik ez dute aztertzen. Eta jakina, politika jokoa, partidu batean bezala, aurkaria ezagutu gabe, nolaz menderatu? J. Artola

BLAS DE LEZO

ETXE ONTAN DAUZKAZU SAGARDO, ARDO GAIN-GAINEKOAK
ETA EDARI GUZTIAITATIK

Blas de Lezo Kalea, 6
Urrutizkiña: 41 20 65

DONOSTIA

ERLOJU TA BITXITEGIA

Erloju eta bitxitegia

Vergara, 11-Urrut. 417751-Etxekoa: 422700 - DONOSTIA

LAZKAO

GIZARTE-GIROA

Erria bertako bizilagunez eta iza-
era bereziz jatzten eta nabarmen-
tzen da. Gaur oso gogoko zaigu
erri bakoitzaren istori txikia az-
tertzea. Lazkaok ere, gure Gipuz-
koa ontan ba du bere arpegi ta
gizarte xaltxa. Ikus dezagun leen-

bizi Ikaskintza-mailla nola ager-
tzen zaigun Goierriko alde artan.

IKAS MAILLA

Jende nausiari begiratuko diogu
auzi au obeto erabakitzeke.

Ikas-mailla	Zenbat bizilagun	Euneko zenbat
1.—Ikasi gabeak	25	% 1
2.—Irakur-idazten dakitenak	150	% 6
3.—Leenengo irakaskintza dutenak	1.472	% 58,7
4.—Bizibideko eskoladunak	501	% 20
5.—2'garren Irakaskintza	275	% 11
6.—Irakaskintza Nagusia	75	% 3
7.—Nola-alakoak	10	% 0,3
	2.508	% 100

Geintsuenek leenengo irakaskin-
tza artzen dute. Baiña geientsue-
nek ere ortik gora ez dute igo-
tzen. % 7 bakarrik gelditzen dira
mailla onen azpian; eta % 34,3 di-
ra muga ori urratu dutenak.

Lazkaon irakur-idazten ez daki-
tenak oso gutxi dira; baiña auei,
irakurtzen eta idazten dakitenak
batzen badizkiegu (%'ko 6), 175 bi-
zilagun dira (%'ko 7), ikas-mailla
arrote onetan daudenak.

Aurrenengo irakaskintza artuak
dira geintsuenak: 1.472 bizilagun,
% 58,7.

Urrengo geienak, bizibideko es-

Ikas-mailla	Gizakumeak	Emakumeak
1.—Ikasgabeak	% 0,1	% 1
2.—Irakur-idazten dakitenak	% 4,5	% 6,3
3.—1'go Irakaskintzadunak	% 54,5	% 79
4.—Bizibideko Ikastetxetan	% 26,7	% 7
5.—2'garren Irakaskintzan	% 8,5	% 6
6.—Irakaskintza Nagusia	% 5,4	% 0,5
7.—Nola-alakoak	% 0,3	% 0,2
	% 100	% 100

Begien aurrean gelditzen dira
geienetan, nolako alde dagoen gi-
zakume ta emakumeen artean.

Emakumeetatik, % 7,3 leenengo
irakaskintzarik artu gabeak dira.
Gizakumeetatik, berriz, 5,5 %'tik
gelditu dira mailla orretan. Giza-
kume eskolatuak, % 4,5. Emaku-

GIZARTE-BIZIBIDEDUNAK

Bizilagun eragilleak eta lanik gabeak		
Bizilagun langilleak	1.748	% 69,7
Lanik gabeak	760	% 30,3

Garbi dago, ez dirala ain gutxi
ere, onegatik naiz aregati lan-
etik kanpora bizi diran bizilagunak.
Auetatik:

Langilleak onela banatzen dira:
90,5 ezkongaiak; ezkonduak, 92,7;
auek gizakumeetatikoak. Emakume
langilleak auek: ezkongaiak, 73;
ezkonduak, 5,3.

Guztira: 39,8 alde batetik, eta
69,7 bestetik.

Berealaxe konturatzen zera on-
taz: gizakume langabeak, askoz

meak, % 6,3. Ez da alde aundia.

Baiña aurrerako bidea askoz ire-
kiago dago gizakumeentzat, emaku-
meentzat baiño.

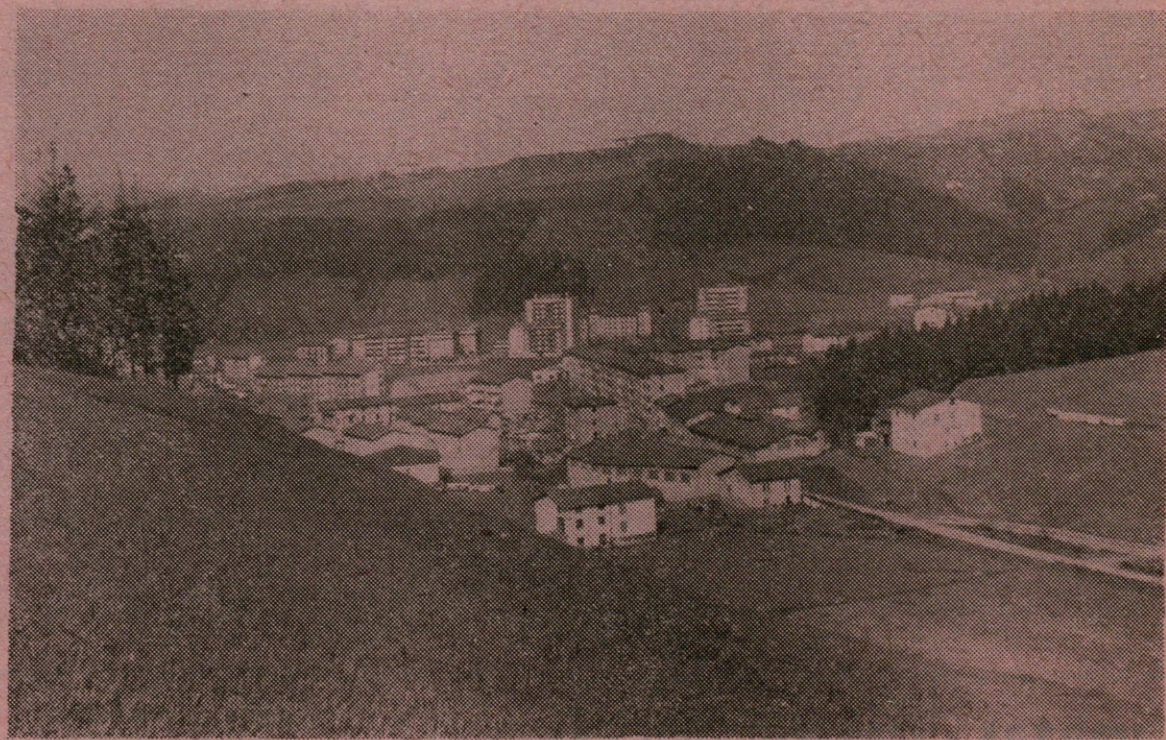
Izan ere, gurasoak, beren alabak
etxeakoandretarako azten dituzte.
Semeak, berriz, dirua sortzeko lan-
bideetarako.

gutxiago dira emakume langabeak
baiño. Ezkongaiak geiago dira lan-
gabeen artean, gizakumetan. Auek
ikasleak eta gauza-ekak izan oi-di-
ra, baitipat.

Emakumeak, nolanai, oso gutxi
dira bizibideko irakaskintzan sar-
tuak.

Emakume ezkongaietan ere asko
dira langabeak: 27'euneko. Gizaku-
me ezkongaiak, oster, % 9,5 ditu-
gu. Orra alde ederra.

Amillaitz

JAKINTZA TA ERLIJIO GIROAK

Bi sail jakingarri dira Jakintza eta Erljioa. Laz-
kaoko giroa, bere mailla batean or ikusten degu. Er-
lijioa ere, orainarte euskeraren bidez erakutsi izan
da erri ontan. Noraino iritxi da ontan? Ba da emen
neurtu bearreko zenbait sail.

Emen sartzen dira, oiturak, jazkerak, onartu diran
ar-emanak, iritziak...

Diru-eramanak, erri-zuzentza, gizarte-maillak eta
abar eta abar...

Guk oraingo ontan, izkuntzari begiratuko diogu
baitipat. Lazkao euskeraz bizi izan da, ta izkuntza da
jakintza-saillean erri batek duan lan-tresnarik onena.

EUSKERA DAKITENAK

Iru sailletan banatuko ditugu euskera-alde-
tik, erri ontak bizilagunak: Euskeraz parra-parra egiten dute-
nak, leenbiziko saillean jarriko ditugu.

Euskeraz ari diranei ongi ulertu arren, berak eus-
keraz itzegiteko gauza ez diranak, osatzen digute
bigarren saila. Irugarren saillean, euskerarik ez da-
kitenak jarriko ditugu, naiz-ta itzen bat naiz beste
jakin. Onela artu ta ona emen iru saillok:

Euskera ongi dakitenak, 1.844 bizilagun (% 47,8).
Euskera ulertzen dutenak, baiña itzegiteko gauza
ez diranak, 212 (% 5,5).

Euskerarik ez dakitenak, 1.802 (% 46,7). Beraz,
euskera itzegiten dakitenak 1.844 diralarik, Lazkaoko
euskaldunak, ez dira geienak.

Bigarren saillekoetan, ba dira batzuk, leen euske-
ra ikasi ta orain erdiaaztuta gelditu diranak. Beste
batzuk, oster, gure artera etorri ta euskeraz ari
diranei ulertzeko lain ikasi dutenak dira. Baiña bai
auek eta bai aiek, ez dakite euskeraz itzegiten.

Irugarren saillean, or degu, kanpotik etorritako
jendea ta auen seme-alabak. Bertan jaiotakoetatik
ere, ba dira gure euskera galdu dutenak. Auek,
% 46,7 dira. Ez gutxi ere.

ERLIJIOA

Erljio-lanetan, nabarmenen, meza entzutea degu.
Alde ontatik aztertuko degu, beraz, lazkaotarren Er-
lijio-mailla.

Mezataraz zuzen etortzen diranak, % 54,5 ditugu.
Mezataraz ala-ola etortzen diranak, % 15,7.

Mezataraz etortzen ez diranak, % 22,3.

Erljioaren etsaiak, % 0,5 inguru.
Kontuan artugabeak, % 7 inguru.

Aurreneko saillekoak, eziñen bat sortzen ez da-
larik, mezataraz zintzo agertzen dira. Bigarren saille-
koak, jai nagusi batzuetan-edo gaur bai ta biar ez,
agertzen dira, mezataraz. Etortzen ez diranak, % 22,3
inguru.

Elizaren etsai diranak, datoz urrengo. Azkenengo
bi sail auek, jakina, ez dira mezataraz etortzen.

Ikusten degunez, Lazkaon oraindik erria erdia bai-
ño geiago etortzen da igande ta jaietako mezataraz.
Ortaz, Lazkao oraindik kutsatu gabe dago oraindik,
gaurko elizaren kontrako aidez. Elizaren etsai dira-
nak ere, oso gutxi nabaitzen ditugu errian (% 0,5),
bakarrik.

Beste iru sailak, berdintsu banatzen dira bizila-
gunetan. Ain zintzo meza-legea betetzen ez dutenak,
% 15,7 dirala, ta mezataraz bein ere agertzen ez di-
ranak, 22,3 ditugularik; kontatu ezin izan diranak,
% 7 gelditzen zaizkigu.

Euneko 7, kontatu gabeak, askotxo dira. Auetako
batzuk, beste elizetara joaten diranak izango dira;
baiña geienak meza-legea betetzen ez dutenak. Beraz,
meza-legea betetzen ez dutenak.

auek besteel erantsi ezker, % 29 jo bearko ditugu.
Emakume ta gizakumeak kontuan artuta, onela
banatuko ditugu meza entzule diranak eta ez dira-
nak:

Zintzoak: gizakumetan, % 39,7; emakumetan, % 65,8.
Ala-olakoak: gizakumetan, % 18,3; emakumetan,
14,5.

Agertzen ez diranak: gizakumetan, 32,3 euneko;
emakumetan, % 14,5.

Etsai agiriak: gizakumetan, % 0,7; emakumetan,
% 0,2.

Konta gabeak: gizakumetan, % 9; emakumetan,
% 5.

Agitz, emakumeak eliz-zaleagoak ditugu gizaku-
meak baiño. Mezataraz agertzen diran gizakumeak, 14
urte betetakoak, % 39,7 baitira. Ta emakumeak, 65,8
euneko.

Meza entzuleek Lazkaon sail aundia osatzen dute,
noski; baiña kontuan artzekoa da ere, gizakumetan
% 50 inguru, meza entzun gabe gelditzea.

Gaiñera egunetik egunera, kontu auek aldatzen
ari dira azken-urte auetan. Obera ala okerrera ote?
Ikustekoa au ere. Bide batez, gure errietako kondaira
txikia, osatzen ari gera.

E. N.

GUREA-MERTZERIA

Elosegi Kalea, 63 Urrut.: 891567

— LAZKAO —

ARAKAMA-ARATEGIA

Elosegi, 25 S. Prudentzio

S. Ignazio

Urrut.: 89 17 20

— LAZKAO —

GON - BER

TINTAKETA

Elosegi, 68

Urrut.: 88 14 93

LAZKAO — (Gipuzkoa)

bar KARMEN

APARTEKO TXULETA ERREAK - JATORDUAK

Elosegi, 12

Urrut.: 89 10 43

LAZKAO — (Gipuzkoa)

MAKINADUN-AROTEGIA

Irizar'tar Ignazio

Tresnak eta etxegintza

Elosegi Kalea

Urrut.: 89 11 79

LAZKAO — (Gipuzkoa)

DORRAU BARRA

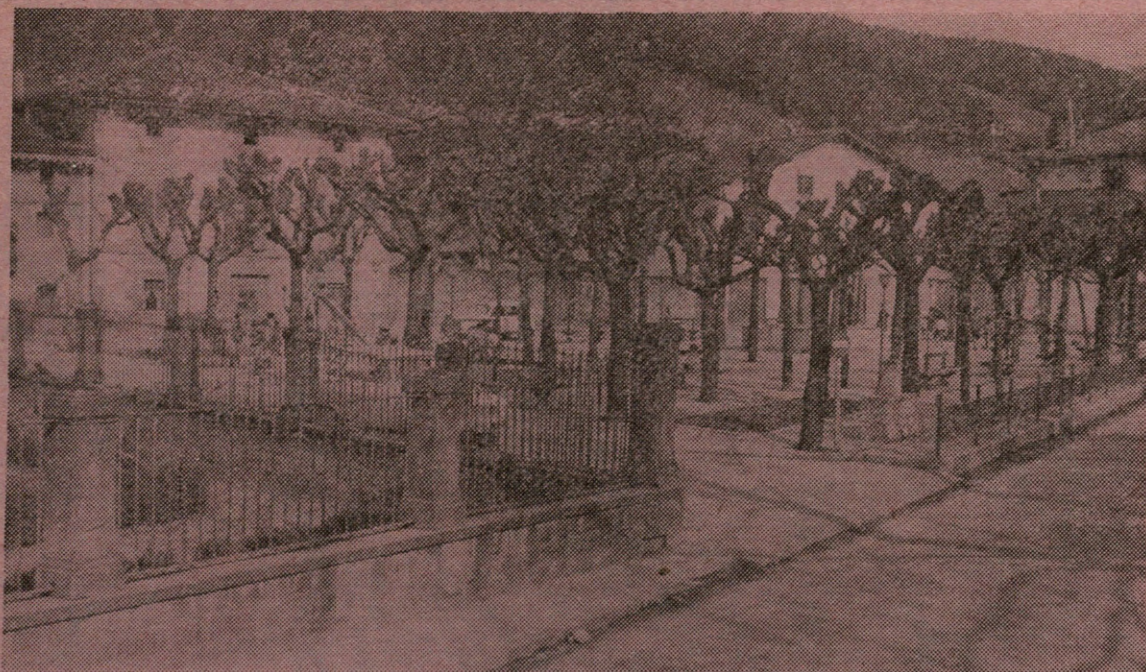
Ardoa askoka ta gutxika salgai
Ogi-artekoak, kapeak eta edariak

Elosegi, 10

Urrut.: 89 14 04

LAZKAO — (Gipuzkoa)

LAZKAO

«URBASA» METALURJIKO LANTEGIAK

MARIANO GALARZA

«GUREA»

BURNITEGIA

Industri eta etxerako burni-gaiak

S. Magdalena Kooperatiba, 4

— LAZKAO —

Drogategia JAIONE Usagozotegia

«ERREGALU GAIK»

BITXITEGIA - PLASTIKOAK - ESKOLA-GAIK

S. José, 29

Urrutizkiña: 89 11 02

— LAZKAO —

ZERUKO ARGIA BIZKAIKO ERRI AUETAN SALTZEN DA:

MARKINAN

M. Loli Aginaga,
Artibay, 24

SONDIKA-ASUA

E. Astarloa

LARRUSKAIN

Parrokia

GERNIKA

Rulz Bustillo

ONDARROA

M. Zulaika

BILBAO

Librería Armendáriz
Dr. Arellza, 50
Librería Azkategui
Cinturería, 4
Librería Bilbao
Plaza de los Mártires, 2
Librería Verdes
Correo, 7

GALDAKANO

J. Altuna
Urreta, 34

ABADIANO

J. F. Zubero
S. Prudenziola, 7

ARRIZABALAGA

ODI (Tubo) Lantegia

Senpere Auzoa

— LAZKAO - BEASAIN —

azkar s.a.

ERAMAN - ERAKARRIAK

Zuzeneko serbitsuak: Barcelona, Valencia, Zaragoza, Madrid,
Sevilla, Asturias, Lugo, La Coruña, Orense eta Vigo-ra.

EGINKORRA — ARDURATSUA — GARANTIDUNA

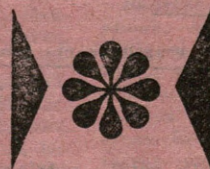
Zuzenbide jenerala: Senpere, 6

Urrutizkiña: 89 16 41

— LAZKAO —

ALBISU'TAR A.

SUTEGIA

Urrutizkiña: 89 12 37

LAZKAO — (Gipuzkoa)

Metal - Langintzak

A G I R R E

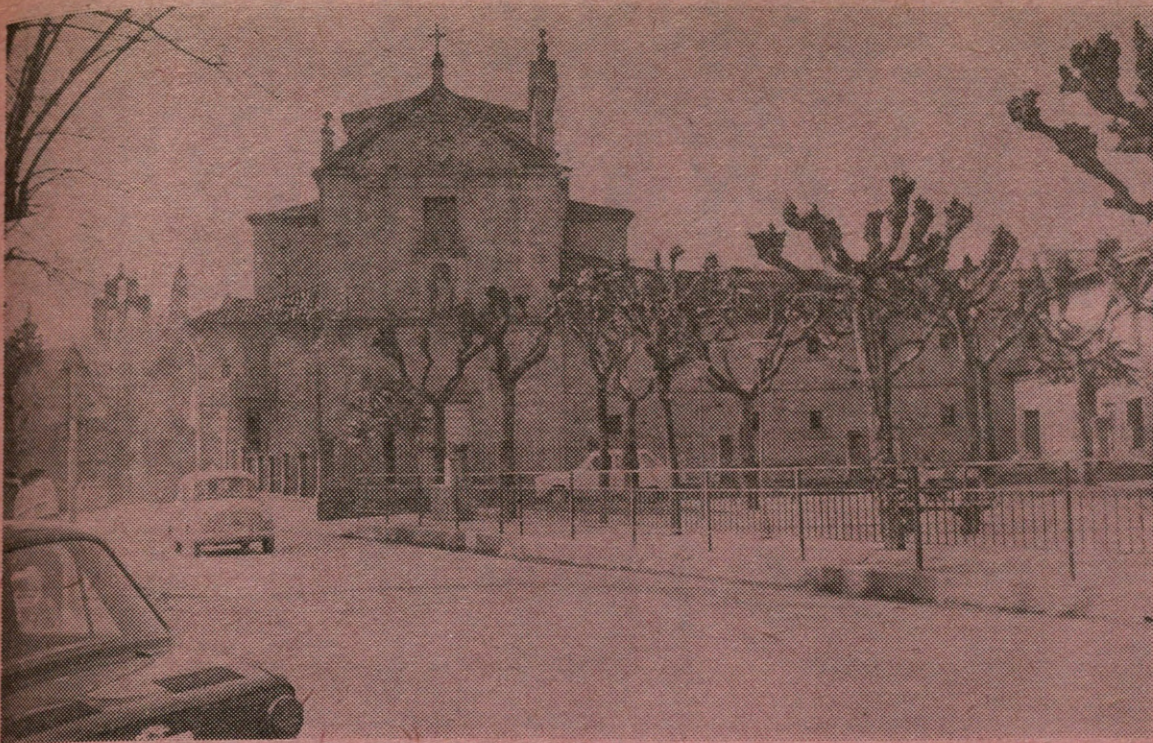
JASO TA ERAMATEKO MAKINAK

BEREZKO EMANA

Urrut.: 89 15 62

LAZKAO

Gipuzkoa

Lazkaoko moja etxea.

IRAMENDI-LANTEGIAK

Metalezko zafra ta ereduak - Moldegintza

Urrutizkiña: 88 14 55

LAZKAO — (Gipuzkoa)

MAKINADUN AROZTEGIA

EIZAGIRRE-TAR ASZENSIO

Ezkongaientzat etxe-bizitza egokiak-Oso laster prest

Elosegi, 82

Urrut.: 89 16 94

LAZKAO — (Gipuzkoa)

MANUEL- ENEA BARRA

Ogi-artekoak - Edariak - Kapeak

Elosegi, 9

— LAZKAO —

(Gipuzkoa)

Estoka - Lanak Guzitarikoak

(TORNU - LANAK)

50'EKO BURNI-AGATARAINOKOAK TORNO-REVOLVER EGITEKOAK

LAZCANO

MAKINADUN - LANTEGIAK
DIN -eredutan berebizikoak

B.º SEMPERE

Urrut.: 89 18 69

LAZKAO — (Gipuzkoa)

Ongi jantzi nai duanak, gogoratu beti:

INTXAURRONDO-OIALAK

J. GARMENDIA

Urrutizkiña: 89 10 37

LAZKAO — (Gipuzkoa)

Makinadun Lantegiak Larrea

Urrutizkiña: 89 15 59

LAZKAO — (Gipuzkoa)

Urdangarin

JAN-EDATEKOAK

Jan-edanetako salerosketan izaten
dan guztietatik aukeran

S. Jose, 29

Urrut.: 891059

— LAZKAO —

C. "SAN PRUDENCIO"

Ate altxagarrien Egillea

Alumini eta Metaliko zuintzak

S. Prudencio Auzoa - Urrut.: 891760

— LAZKAO —

aukera

Telebista, Irrati-ontzi eta abar...

Elosegi, 24

Urrut.: 891596

— LAZKAO —

LAZKAO

Lazkaoko Erria

Erriko jaiak dirala-ta, iru lantxoetan interesgarri zaizkigun datoak ematea pentsatu dugu. Oraingo honetan jendetzari buruzko datoak azalduko ditugu.

Lazkaok 1968 garren urtarrillaren lehenean, 3.858 bizilagun zituan. Hauetatik 2.087 gizonak ziran eta 1.771 emakumeak. Gipuzkoako beste erri gehienetan gertatzen danaren alderantziz gertatzen da gure errian: Gizonak gehiago emakumeak baiño.

Errian bizi geranetatik, zenbat errian, zenbat Euskal Errian eta zenbat erbestean jaio diran ere jakitea merezi duala esan genezake.

Errian jaioak	% ko 62
Euskal Errian jaioak	% ko 12
Erbestean jaioak	% ko 26

Beraz, Euskal Errian jaioak, % ko 74. Bestalde, Euskaldun ez dan jendea talde ugaria da; eta garrantzi aundikoa. Honen kultura aldetik, euskera aldetik, beste artikuluan ikusiko dan bezela, arazo bereziak sortzen ditu. Lazkaok euskaldun izaten jarraituko al du, erbestetik etorritakoak, alegia, bereganatuko al ditu? Eta bere erri izatea murgilduko?

JENDETZAREN BARNE-EGITURA

Beti bezela, jendetza iru sailletan banatuko dugu: Ama-lau urtetatik beherakoak, hau da, umeak; beste muturrean 65 urtetatik gorakoak; eta bien erdian 15 urtetatik 64 arte-raiñokoak: au da jendetza eldua. Mailla auetatik bakoitza noakoa, halakoa izango da gizartea noski. Ikus dezagun gure erriko jendetzaren adiña:

14 urtetatik beherakoak	1.350, hau da, %ko 35
15-etatik 64-eraiñokoak	2.392, hau da, %ko 62
65-etatik gorakoak	116, hau da, %ko 3

Agiri dago garrantzi aundia duela aur maillak Lazkaon, ehuneko 35 aurrak izate horrek asko esan nahi du gizarte bat aztertzerakoan, aurrak bait dira jendetzaren oinarri, biharko eguneko gizarteen gai. Lazkaok, beraz, gerora begiratu gero, itxaropen aundia dauka. Orain, garrantzitsuena ondo azi, ezi eta eratzea gaurko ume hauek. Ba dago gure errian lan ederrik. Hauek bait dira biharko langille, biharko agintari eta gizarte osoa. Indartu egin behar, eta euskal kutsuaz erabat jantzi, gaur Lazkaon dagon aurzaroa. Alde honetatik egiten dugun guzia gutxi izango da. Gauza bat geldi dedilla garbi: Gure esku dagoen guztia egitera behar behartuak gaudela. Bestela, konturatu baiño lehen besteek egingo bait dute berez gurea dan lan eder hau. Erne, bada, Lazkaotarrok! Gure erriko jendetza gaztea ondo ezi eta indartu egin behar dugu, geure zartzaroan negarrik egin nahi ez badugu.

Mendi

BAR RIOJANO

ERRIOXA'KO ARDOTAN ETA OGI-ARTEKOTAN BEREZIA

Urrutizkiña: 89 14 09

LAZKAO

Bereziartu - Drogategia

USAI GOZO TA TXUKUNKETA GAIK

Urrut.: 89 11 21

LAZKAO

(Gipuzkoa)

LEGAZPIA

AGURRA

Urteak duan arorik alaiena; Udaberria.
Eri arrotzean bizi diranak; Aberri egarritz.
Erbestean arkitzen diranak; Sort-erria amets.
Izakiok atsegin dugun txokoa; Gure kabia.

Urte luzea, nork bere bizibideko eginkizun kezkatuen katez, lotuak igaro ondoren, gure barrenko zentzun, eta gorputz nekatueri, ondo irabazitako atsedendaldi labur bat emateko, opor egunak iritxi zaizkigu.

Lantegietako gogamen, eta zarata oietzaz (labur bederen) aaztu gaitzen, irakurle. Erritar guztiok, Zaindari dugun, Gurutz Deunaren omenezko jai-giro atseginetan sartu bai gera.

Ausnartu ditzagun, astiro, pesta-giro onek eskeintzen dizkigun, eleizkizun, eta erri-jai, paketsu auen emaitzak. Gure adimen, eta gorputzaren sendogarri izan ditezela.

Udaberriaren alaitasun onetan, sort-erriko kabi goxoen ametsak beteko dituzten, urte-aro zoragarria batzuntzat. Aberriaren oroitzapen sakon baten amets soilla beste batzuentzat.

Barrenko sentimenaren egoetan, txokora begira zaudeten, erritar maiteok, AGUR sutuak zuzentzen dizutegu, zuen oroitz gozoan bat artuaz.

Jai-aldi auek igarotzera zatozten erritar, lagun, adiskide, ta irakurle guztioi, besarkada anaikor batean bildurik. Jai-aldi atsegiñ, eta zoriontsuak opatzen dizkitzuet; Euskal erriko, argi mutill dugun Zeruko Argi onen bitartez, biotzez agurtuaz.

AN-ZAN

Umeen danborada ikusgarria
(Andueza argazkia)

IKASTOLA

Otsailaren aurreneketan izanduan, ikastolaren urteko batzar nagusia.

Batzar onen ondoren, ikastola onen burubideak nolatsu diran, erritari zerbait adierazi asmoz, ona emen batzordekoai zuzendutako galdera batzuen erantzunak.

—1969-70 garrenko ikastaroan: Zenbat aurrek egin zituzten ikasketak, maila bakoitzean?...

—Ikastaro orretan beren ikasketak egin zituzten aurrak, aurretik ziran. 66 urtekoak, 34; 6 urtekoak, 29; 4 urtekoak, 44; ta 3 urtekoak 28. Guzтира 135 aur.

—Ikastaro orren bukaeran, nolatsu arkitzen ziran dirutza kontuak?...

—Igazkoa, aro ona izan genduen, diru aldetik. Sarrerak: 327.600 lauerleko; ta irterak; 339.300 lauerleko. Beraz: 1.700 lauerlekoen zorrak agertzen dira emen, baiño, joan zan urtean, ostikalari zaarren artean egin zan jokaldian, amar-milla ogerleko libreake atera ziran ikastolaren alde, ta au dugu aro onaren sustraia.

—Batzordea berritzean, nortzuk ditugu jarraitzaile, sartu berri, ta irten diranak?...

—Jarraitzailek; Ugarte-tar Luis, Castañares-tar Felix, Zabaleta-tar Julian, Zumalde-tar Fermin, Treku-tar Jose, ta Elorza-tar Jose Inaxio.

Sartu berriak: Maiztegi-tar Jesus, Alzelai-tar Esteban, eta Portilla-tar Rufino.

Irten diranak: Kementsu lan egin ondoren; Urzelai-tar Jose, Urzelai-tar Patxi, ta Bolinaga-tar Luis, izan dira.

—Aurtengo ikastarorako, ikasleak ugaritu al dira?...

—Bai, iru urteko neska-mutikoen artean, 37 aur dira ugaritu diranak.

—Zenbat ditugu gaur-egun, ikastola au osatzen duten aurrak?...

—Kurutz Donearen ikastetxean, Eleiz nagusiko gelatan, katakasis-ean dabilzanakin; 182 aur ditugu danera.

—Aurrerako asmo berriak, garrantzitsuak izango dira, ain zuzen; Batzorde, aurren guraso, ta bazkideen artean, elkar-izketa giro ona sortu al zan, erabakiak artzeko?...

—Bai, oso derrigorrezkoa dugu gañera. Batez ere; Oñarriko Ezketa lege berrieri buruz. Jakingo duzun bezela, ikastolakin asi gina-nean; Erdi-Maillararteko epea genduen: «Igresoarte» ain zuzen, baiñan arrezkerok gauzak aldatu egin dira: Legepean jarri bearra dugu. «Kartilla de escolaridad» delazkoa, ta abar, orain lenengo ikasketak amalau urtera arte luzatu bearra dugu. Giroari buruz, berriz, balezkoa emango dizut, azkenengo Batzar Nagusian ikusi genduan, oso

giro ona sortu zan. Egia esan, gaitzuek etziran bear ainbat astindu, luzeegi zijoalako.

Baiñan, garbi ikusi zan, danon artean gogotsu astindu bearreko gaitzuek badiutugula.

—Ordainketak, egunik-egun geitzen joango dira, noski: Zer diru lagun dauzka ikastolak, urteko egitaraua zuzen bete aal izateko?...

—Bai, egia esateko laguntzak naiz gutxi izan, geitzen ari dira. Aurrak ordaintzen dutenetik kanpora, gure diru iturriak aurretik dira. Bazkide edo erri osoan zabalduetako laguntzaileak; Lankideen Auzo-Aurrezki Ontzia; Aurrezki kutxa Probintziala; Aurrezki kutxa Munizipala; Auetzaz gañera; «San Nikolas» egunez biltzen duguna, ta beste jai-aldi batzuen bitartez eskuratzen ditugunak. Baita ere, erriko jaun batek ordaindu digu, gela bateko aulki ta maiak.

—Gurasoak, zer sari ordaintzen dute illean, aur bakoitzagaitik?...

—Sei urtetik beerakoak, 175 lauerleko, ta seitik goorakoak 200 lauerleko. Bi anai edo geiago badiara, gutxiago ordaintzen dute.

—Aitatu ditugun la guntza oiek, aski aal dira urteko ordainketak osatzeko?

—Ez, ez dira aski; Ordainketak guztira, 598.122 lauerleko iristen dira: Sarrerak, 489.129. Orduan, 105.993 lauerlekoen zorrak ditugu urtean. Udaletxeari eskea egiña diogu, jai-aldi, ta abar, bi zenbakiak berdinduko ditugun ustean gaude.

—Legezko laguntza berezirik, edo ikastolaren alde?...

—Ez, len esan ditudanak dira, gure diru sarrera guztiak. Baiña, badago aipatu bearreko eginkizun bat. Aitatu dugu erriko seme batek, sei urteko aurretzat aulki, ta maiak ekarri dizkigula. Ez du bere izena azaltzerik nai, baiñan, jaun orrek egin duana, oso bearrezkoa da. Aurreko galderan esan dizut Udaletxeari eskea egiña daukagula. Oraindik erantzunik izan ez arren, laister jakingo dugun ustean gaitzugu.

—Gurasoak, ados al dira aurrak daramazkiten ikastaroetaz?...

—Bai, aurrak pozik joaten da, ta... Baiñan, oraindik guraso asko ez dira arduratzen ikastolaren sustraigaz. Ez dute ulartzen mamia. Urte batzuek egin ondoren, bai konturatu dira zergaitik erabiltzen diran gai asko. Au dugu orain gure lan larrirenetako bat... gurasoa...

—Arduratu dena, ikaskizun oietzaz batzorde, ta andereñoekin itz egiñaz?...

—Bai... Batzuek: Beste batzuek gutxi kezkatzen dira, ta naiago dute kanpoan itz egin. Lenengo jokatibidea da egokiena. Kezkaren bat badago, or daude andereño, ta batzordekoak argitzeko. Bear-bearrez-

koa dugu alkar-izketa au. Len aipatutako Batzar Nagusian, garbi ikusi genduen bear au, bai ta ere denon artean gogo au sortu gure barrenean. Asmoa dugu noiz-beinka bildu, ta alkar-izketa sendoak izatea.

—Badakit, ikasleak andereñoekin poz betean dirala. Andereñoak aurrakin bat ote dira giro onetan?...

—Bai, bestela ez luteke egingo egiten dituztenik. Aurretzat andereñoa bigarren ama da, ta egia euek ere kezkatuta daude jokabide onekin. Andereñoentzat aurrak ez da «gauz» bat, baizik «gizon bat», eta ziur daude geroko gizon-emakumeen oñarriak, lantzen ari dirala.

—Zer etorkizun itxaro genezake, ikastolari buruz?...

—Etorkizun ona itxaro genezake la uste dut. Erria poliki-poliki kezkatzen ari dala esan ustetan nauzu. Gurasoak euron umentzat one-na nai dute, ta andereñoak ere gogo aundiakin ari dira gertatzen lan orretarako. «Problema» aundiak izan, da izango ditugula ziur gaude, baiñan, gu, guraso guztiok kezkatuko bagina...

—Ondorengo ikasketa nagusiak egin nai dituanentzat, erreztasunik bai al dauka ikastolan lenengo ikastaroak egiteak?...

—Bai; Orain arteko estadistikak diotena ikusita, argi dago ikastolako aurrak, edozein eskolak bezin ondo, edo obetoago gertatuak joatan direla, erdi mailako ikasketara. Ikastolan erabiltzen dan pedagogia, ta bi izkuntzak, aspalditik eta gizon jakintsuagatik, erabakia dago aurrerentzat oso ongarria dala, ta gurea baiño erri aurreratuagoetan erabiltzen dala. Gaitzik ez, bai ongarrri pranko, dakarzkigula ikastolak, gure neska-mutikoentzat, ziur gaude.

—Eragozpenik bai al duzute?...

—Asko, ta aundiak alegia. Diru aldetik, guraso askoren kezka eza, toki aldetik, eta, abar.

—Guraso, ta erritar guztiei, oarren batzuek zuzendu nai zenie-zueke?...

—Bai. Gurasoeri esan nai nieke, ez dala naikoa aurrak ikastolara bialtzea, euek ez badute ezer jartzen beren aldetik. Ikastolan bost ordu egiten ditu aurrak, euskal giroan. Ortik kanpora badiakate naikoa erdel giro, gero etxean geiagotu gabe. Oso nabarmen geratzen dira aur oiek. Ain zuzen, alegindu bear dirala ikastolako giroa etxean erabiltzen.

Eriari berriz. Ikastola aurrera dijoala. Eragozpenak ba-ditugu, ta denon laguntzaren bearrean arkitzen gerala. Ziur gaude, urte gutxi barruan nabarmen izango dala ikastolaren lana, baiña ikastola ez da batzuen lana bakarrik. Alde batera geratuko al-zera erritar maite...?

AN-ZAN

Zure jantziak beti berri ta txukun edukierazi nai badituzu, auxe gogoan artu.

GARBI-ETXEA

Nabarra, 29
Soraluze, 5

LEGAZPIA
ZUMARRAGA

Urrut.: 87 89 27
Urrut.: 87 18 87

«Auto Escuela Santa Cruz» LUIS ODRIOZOLA

BEREBIL GIDATZEKO, KARNET-AGIRIAK — GIZARTE-BABESAK
Berebil-ekiko gora bera danak

Urrutizkiña: 87 81 52

LEGAZPIA

«ZABALETAK»

ORDULARI TA BITXITEGIA

WESTINGHOUSE
VANGUARD
eta LAVIS-en Banatzalea

Urrutizkiña: 87 87 61

— LEGAZPIA —

“Caribe” Akeitetxea’k

JAI ZORIONTSUAK opa dizkizue

Urrutizkiña: 87 89 89

— LEGAZPIA —

“ETXALEKU” Eraman-Ekarriak

ALDERDI GUZTIETARAKO EKAR-ERAMANAK

SATURNINO KALEKO 2-AN

Urrutizkiña: 87 81 73

— LEGAZPIA —

“AURRERA” Akeitetxea

MOTA GUZTIETAKO, JATORRI-IZADEAK. ARABIATUAK.
BIXIGARRI AUKERATUENAK

General Mola, 23

Urrutizkiña: 87 82 94

— LEGAZPIA —

ODOL - EMAILLEAK LEGAZPIA

Joan zan Martxoaren aurren eguuetan izan ziran Legazpin, Odol Emailleen Bazkun nagusiko ordezkariak, emengo bazkideen artean odola bilduaz, elkarte nagusiak dituan eskariak osatu aal izateko. Bazkide taldeak, ogeirenbat izan ziran eskeintza au egin zutenak. Arazo onetzaz arduratu diran bazkide berriak ere, inguratu ziran taldetxo bat, azterketarako odoka emanaz.

Elkarte onen batzordekoekin alkar-izketa bat egiña dut, eta ona emen elkarte oni buruz, berak emandako argibide labur batzuek.

—Zenbat bazkidek osatzen dute Legazpiko Odol-Emailleen elkarte au?...—

—Gaur-egun eunda lau bazkide ditu guztira. Aue-tatik ogeita zortzi emakumeak dirala. Eunda lau oeta-tik, larogeita amabost, odola eman dezaketenak. Beste bederatzia, bazkide izan arren, arrazoi ez-berdina dirala bide, ezin dazakete beste bati eskeintzeko, odollik eman.

—Azken aldian bazkide berriak izan alda?...—

—Len aitatu dugun, odol eskeintza egunez, ogeita iru bazkide berriak izena eman zuten, azterketarako odola emanaz.

—Elkarte onetan ematen dan odola, naikoa alda errian sortu ditezken beartasunak osatzeko?...—

—Ledabizitik, Legazpin biltzen zan odola, etzan iristen erritarren bearrak osatzeko. Gau-egun, osatua dugu, ta aurrera ondotoz osatzeko asmoetan gera. Batatik, arazo garrantzitsu onetzaz erritarrak pixkana-pixkana, arduratze asiak dirala ikusten bai dugu. Bestetik, odol emailleak, sei illabetetik eman dezake ate-

ratzen duten pixka ori, ta emen nekezago egin da oraindianoan.

—Bazkideak ugalteko, edakunderen bat, edoan-tolateko asmorik, bai alda?...—

—Maiatz aldera, berriro odola ateratzekoak dira Legazpin, eta ordurako, arazo onen zabalkunde berezi bat eratzeke gogoa dugu, erritar guztien artean. Erriaren barren-sentimenak irikiko balira pozez ginake. Bear dan garrantzirik ematen ez diogun, arazo asko bai dago oraindik, aurrerapenez inguratuak egon arren. Nork bere barrena aztertzeke aurrerapenik, ez dugu, agian. Azaleko arazo, geiegi ditugula, kezkatzen gaituenak, esango nuke, barrengoak ito-itoan edukiaz.

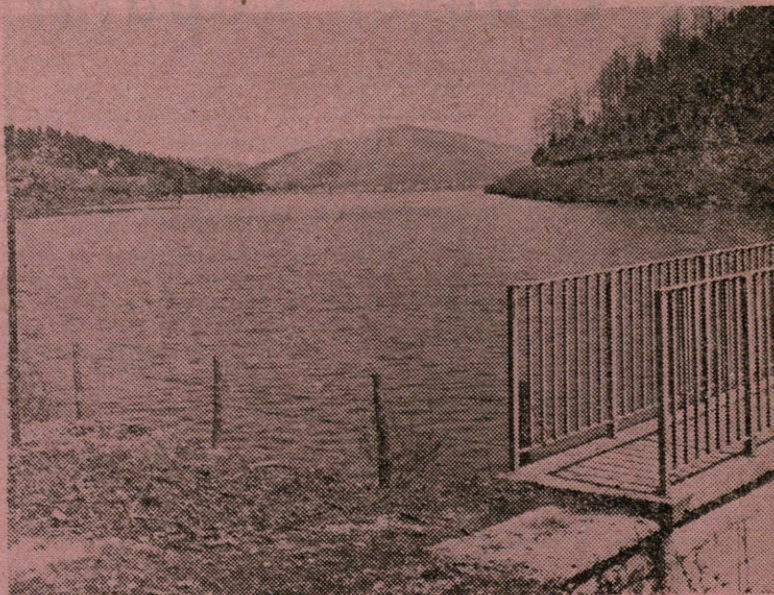
Esan oi da, ez dagoela eskeintza aundiagorik, la-gun urkoaren alde nork bere bizia eskeintzea baiño. Il zorian arkitzen dan urkoagatik, bizia ez, baizik, gure zaiñetan daramakigun odol pixka eskeintzeko, kemenik ez ote dugu izango, irakurle maiteok...

Len esan detan bezela, astindü sakon bat eman barrenari, ta sendotu, erruki egintzako elkarte au, biar edo etzi, nor bera bearrean izan ditzeken oldozmenak kezkatutik. Legazpik dituan biztanleekin, 104 bazkideko elkarte exkax dagoela ez alaitzu iruditze?

—Beste oarren bat erritarrai?...—

—Bai, ta jakingarria. Senide, edo lagunen bati, odol-aldaketa egiteko dauden osasuntegiren batek, deitzen bazaitu odol-ordezkoa ematera joateko, ez izan buruausterik. Naikoa duzu, erriko Odol Emailleen elkarteke lendakari, Alzelai-tar Pablo, edo ta, batzordeko beste edozeñi aditzera ematea, erri-aldeko Bazkun Nagusiak emengo bai du ordezko odol ori, nor bera joan gabe.

Andueza tar Bitor

Legazpiko ur-osiña.

GURE PARROKIA

Igarotako 1970 garrengo urtearen oiartzunak, uruinduak ditugu. Urte osoaren zenbakiz osatutako liburu berria, iriki zuan gure eleiz-barrutiak, urte orren asieran. Eta urtearen bukaeran argitaratu, zenbaki oiek zear, urte barruko zeatztasunak eleiztarrai eskeñiaz.

Askotan esan oi dugu, eleiz girotik aldentzen dijoala gaurko munda. Baiña, gizakiok, jaió une be-rean eleizaren babesean jartzen gera, bataioaren bitartez. Bizitz on-tako une askotxo eleizaren ardura geiegi gabe igarotzen baziakigu ere, batzuek gazte, urtetsu be-steak, bukaera nabaritzen dugunean (Jaunari esker) euskalerri, ta in-guruko lurraldetan, geientsuenok eleiz-babes ori aukeratzen dugu, bu-kaera gabeko bizitz berrien atari.

Egia da, jaiotzatik eriotzera igaro bear dugun bide-txigor onetan biur-gune nabarmenak daramazkigu-la, baiña azken orduak kezkatzen duan gutxi dira, atari babes ori ezetxita dijoazkigunak.

Eleiztar gutiok osatzen dugu eliz-barrutia. Denok dugu zer-ikus, ta erantzukizuna, eleiz-giro onetan.

Sortu berri diran landareak, bataio ur garbien bitartez, Artzai Onaren artalderako jantzi txuria ar-tuaz. Igarotako urte orrek eman dituan landare berriak, 226-raño iri-txi dira, orain arteko markak au-tsiatz Legazpin. 124 mutiko, ta 102 nexkatx izan dira talde au osatu duten jaió berriak.

Uzta mardula jaso nai bada, ur-te-oro azi berria ereitea baiño ez dugu. Eliz-barruti onen, da erriaren osotasun, eta jarraipideari eutsi nai badiogu, bearrezko gizaki-emaitz berri oiek.

Landareak ez du aski jaiotzeaz.

Mardul azi, ta ezitzeko laguntza derrigorrezkoa du. Ongarriak gabe-ko landarea, aize zurrinbilloak lais-ter zearkatu ta lur-jo eraziko dio. Era berean, aur biguñak, arreta ba-reziz zaindu, ta ongarritu bear, gor-putz-animaz mardul azi, ta ezi nai baditugu. Zearkatu ta lurreratzeke, aize-zurrinbillo bildurgarriak bai di-ra gaur egun.

Gorputzaren sendogarri, egunero-ko janariak ditugu, ain zuzen. Ani-maren sendogarri, esker-iturri du-gun, Gorputz Salindü asagarria. Gaz-te-aroko sendogarri au artzera bil-duak, 165 ziran joan zan urtean Le-gazpin. Berpizkunde ondoreko igan-de, ta Pedro Deunaren egunez, le-nengo Jaunartze oiek egiñaz.

Ongarritutako landareak, mardul-duaz loretu, ta igaliak ematen as-ten diran gisan, giza-emakumeok ere iristen gera, maitasun eztiz, biotzak lorez jantzi, ondoren emeltz berriak sortzen diran batasuneko bi-zitzara. Ezkontzako Sakramentu onen bitertez elkartu diran senar-emazte berriak, 46 ditugu eleiz-barrutian. Beste ainbeste izango dira, noski, erbestean ezkondu, ta Legazpin beren kabia antolatu du-tenak.

Ona emen, izaki guztiok darama-kigun aurrera bidea munduaren kurrpilean, sort-unetik asi ta, ba-goatz jira-biraka, gazt-aroko sasoi mardulean zear, maitasunaren doai bereziz, biarko munduaren jabe-gai diran landareak arnas berritzen.

Arazo astunaren jabe egiten di-ra, senar-emazte berri auk. Ez us-te izan, maitakeria jolastea danik ezkontzako batasuna. Elkar arteko maitasun zuzenaz gain, ondoren-goan ardura zorrotzean, erantzuki-zun sakona bai du, sakramentu

onek. Gogoratu ezdagoela arantza gabeko arrosarik.

Gizadia, sortu, azi, ta eziatz, ba-dijoa etengabeko katean, gazte-aro atsegintsuan zear, zartzarora.

Zenbat poz-aldi, ainbat samiñ al-di-ri bular emateko, bizitzak eskein-tzen digun une guztiak, zorian ame-tsetan urtuaz. Ase eziñezko ame-tsak geienetan. Zorian labur oien poz-giroak, goibeltasun garrantz oiek irentsitzeko indarra ematen digula-rik, bizitz onan elbururaño iristen gera. Elburu au era bat ezberdina dugu, batzuek aurtzaroan, gaztea-roan besteak, gaur-egun zartzaro-raño askotxok maillaz-mailla, jo-muga lortzen dute.

Esaera dan bezela, jaiotzeak erio-tza zor. Zor au ordainduaz, eta Egillearen deiari erantzunak, gure artetik azken gabeko zorionera itzu-li zaizkigun senideak 49 izan dira Legazpin, eleizaren, eta erriaren la-guntza maitekorrean agurtuak.

Ona emen, jaiotzatik eriotzeraño babesten gaituan, Eleizak, gure bi-zitza osoan etengabeko ardura. Ez ote gera gaur, eleizkizunen alda-kuntza aikiz arturik, eleiz-giro one-tatik geiegi aldentzen ari...

Mundu onetako bizitzak, bide as-ko eskeintzen ditu. Batzuek zaba-lak, melarrak besteak.

Zabala aukeratu duana, lasai di-joa, bukaeran estutu dezaiokeen ar-dura geiegi gabe. Melarretik dijoa-nari sarritan gertatuko zaio ekaitz tarteko igaro eziñean jarraitu bea-rra. Baiña emen eramaten, dituan nekeak gaitik saritua izango dan itzaropenak indar berritzen du gogo onez jabeari eskeintzeko.

Urte-aroan eleitarren artean bildu dan dirutza, onelatsu izan da.

Eleizkizun ordaitzak, eleiz-barrui-

Legazpiko kale nagusia.

(Andueza argazkiak)

taren alde, gosearen alde, apaizte-gien alde, misiolarien alde, sinis-menaren alde, ta, abar..., 893 mi-lla lauerlekora iritxiaz.

Bataioak liturgi berrian emeten asiak dira. Illean bi igande auke-ratzen dira, eleizkizun bereziak an-tolatuaz. Bat euskerazkoa, ta erde-razkoa bestea. Nekez bada ere, orain badugu erreztasuna nork be-re izkuntzan eleizkizunak, Meza, Bataio, Lenen Jaun artze, Ezkontza, Illeta, ta abar, aukeratzeke.

Oso bidezkoa deritzaigu aldake-ta aueri. Zeiñen atsegin zaigun eus-kaldunoi, gure izkuntzaz otoiñ, eta abestiz osatutako Meza Nagusiak. Euskera ulertzen ez dutenak, erde-razkoak maiteko dituzte, noski. Gai oni buruz, ezin jarriko dugu aitz-a-kirik, eleizkizunetara ez joateko.

Aurrerako, eleiz-barruti anaikor bat eratzeke, asmo sendoak adie-razi dizkigute, urtearen bukaeran argitaratutako liburuan. Apaiz, eta eleiztarren arteko batasuna sortuaz, ain zuzen. Nola iritxi batasun au? Artzaiak artaldeko ardi guztiak eza-gutuaz, ardiak bere artzaia ezagu-tu dezatela, bata-bestearen barren-go ezaugera bitartez. Apaizak eleiz-tarren arazo guztiak ezagutuaz, eta era berean, eleiztarren, apaizengan urreratuaz, elkarren arteko arazo oieri, erabaki zuzenak, elkar-izketa giroan emanaz.

Auxe izango genduke, benetako eleiz-barruti anaikorra.

«Parrokia de Legazpia» liburutik artua.

Andueza tar Bitor

«ELIZ-ONDO» Edategia

JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKITZUE

Urrutizkiña: 87 80 44

— LEGAZPIA —

«Barandiaran» Gozotegia

JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKITZUE

GOZOKIRIK ONENAK

GOZOTEGIN

Urrutizkiña: 87 80 97

— LEGAZPIA —

«ARRAZOLA» Erreditzak

LEGAZPIA

URRETXUA

«Gestoria»

Jose Luis Martin Otegui

Arrantza ta Eizerako, BAIMENAK — IGARO-BIDEAK
GIZARTE-BABESAK

BEREMILL da —AGIRIKD LEGEDI EGIPIDEAK

Santa Kruz, 1

Urrutizkiña: 87 80 86

— LEGAZPIA —

Andueza

ARGAZKIAK

Liburutegi ta Paper-gaiak
salgai

Jose Antonio, 4'an

Urrut.: 87 80 73

— LEGAZPIA —

ERRI-LAN DIRUETXEA

Caja Laboral Popular

«LANGILLEEN DIRU-ETXEA»

Zuretzako dauzkagu:

ELKARTASUN - LAGUNTZAK ZORRITURIK ONENAK
ILLEROKO SARIAK - AURRELARIAK ARTUEMANA
DIRU-BURUZPIDETAN

— LEGAZPIA —

Vergara

bodega

ARDO TA EDARI OTZETAN PRIMERAKOAK
KYNS-EN SALTZALLE BAKARRAK

Urrutizkiña: 87 80 65

— LEGAZPIA —

«Inurritegui» Belbil-tokia

BEREBILLEN GARBIKETA, TA KOIPAKETAK
ALDAGARRIAK ETA ABAR...

Kargari serbitzuak

Urrutizkiña: 87 82 20

— LEGAZPIA —

“EROSTARBE”

SAN MIGUEL
SCHOTTIS
LA PITUSA
eta ESNE ONA-ren banatzalea

— LEGAZPIA —

TRI-NARANJUS

Edari atsegingarria
Alderdi onetako bere ordezkariak
Jai Zoriontsuak
Opa dizkitzue

BODEGA RIOJANA

Urrutizkiña: 87 80 23

— LEGAZPIA —

NEW-STAR

GIRO TXERATSUAN
DANTZA BILTOKIA
DISKOTEGI BEREIZTUA
Jai Zoriontsuak — Opa dizkitzue

Urrutizkiña: 87 82 93

— LEGAZPIA —

Electro - Magneto Langintzak

INDUSTRIARAKO LABEAK (ELEKTRIKAZ, FUEL-OILLEZKOAK ETA GASEZKOAK),
BEROTZEKO EDOZEIN LANETARAKO

★

LEGAZPIA — (Gipuzkoa)

“COLOWALL”

ATSEGINGARRI EGIN ZAZU ZURE
ETXEA
GARBI-ERREX DIRAN GOI-MALLAKO
PAPER MARGOZTUKIN
GELA GUZTIAK APAINDUAZ

“COLOWALL”

SAL-NEURRI BERRI, TA
IZENDEGIAK IKUSI ITZATZU
128 lauerlektok asita.
Errolo bakoitza,
Urru.: 87 80 67
— LEGAZPIA —

Ordulari, Bitxitegi

“ARSUAGA”

Esku-erakutsitarako salgaiak:
Erlojuak, eskumuturrekoak,
kateak eta abar...
General Mola, 13
Urrut.: 87 80 40
— LEGAZPIA —

LEGAZPIA

“INSAUSTI” EDATEGIA

Mokau-goxo, Kaxuelako, ta Ogitarteko
BEREZIENAK
Edari onakin lagunduta
LAU-BIDE AUZOAN Urrutizkiña: 87 80 90
— LEGAZPIA —

«ZABALETA» Edategia

JAI ZORIONTSUAK OPA DIZKITZUE
Egarri danerako edari onenak
ZABALETAK

LAU-BIDE AUZOAN LEGAZPIA

TRANSPORTES

azkar

ERAMAN-EKARRIRAKO KAMIOI AUNDIAK
Barcelona, Zaragoza, Valencia, Madrid, Oviedo, Gijón.
Donosti'tik egunero:
Iruña, Bilbao, Gaztelz, Jerez de la Frontera, Cadiz, Ali-
cante, Murcia, Cartagena, Granada, Almeria, Santander,
Valladolid, Zamora, Palencia, Salamanca-ra.
Astean iru aldiz:
Sevilla, Lugo, Coruña, Orense eta Vigo'ra.
Carretera Gral. a Hernani - B.º Ergobia - DONOSTIA
Telefonoak: 450313 eta 459723
Antdn. 1381

Gipuzkoako Aurrezki Kutxa Probintzialak, 75 urte be-
tetzean, orain arte bezela, gure Probintziaren alde
lan egiten jarraituko duala adierazten die Gipuzkoar
guztiei.

NORK KUKURRUKU!!!

OLLARRAK

OLLOTEGIAN?

...Ez. FAGOR,ek

sukaldian

«ZORROTZ» BURNI-LANAK

— LEGAZPIA —

Burni-lantegietako labain zapal eta
biurriak. Berdin Zurgintzarako, pa-
peretarako, kortxo, tabaku, narru,
algodoi, atxurdin eta zelulosata-
rako.

Erdoitu eziñeko galtzairuzko labai-
ñak, aragizale ta arakiñentzat.

Labaiñak zorrozteko berebiziko aitzo
ta tresna okertuak zuzentzekoak,
lanerako alki neurtutzaileekin. Zo-
rroztu ditezke 5.000 mm. luzerako
tresnategiak.

GAIA, LANGINTZA TA OTZ-BEROAR
EN NEURRIA BAITUAK DAUZKAGU.
Tresnaren bat akatsduna ateratzen
ba-da, beste berria ematen degu
aren ordain.

ikaztegieta

—Aste Santu eta bere ondorengo Pazko aldia joan zaigu. Elizkizun ederrik izan degu geure parrokiari. Gure parroko jaun On Alejo Olaetxea saiatzen dala argi asko dago. Jai auek erritik kanpora bizi diran erriar asko ekarri dute txokora. Amaika pozez agurtu ditugu.

—Berandutxo aurten, baiño noiz-pait kukuak bizi naiz esan digu. Ba zan ordua ta. Zoritzarrez xox bat enuan nerekin entzun nionean. Bestela urte aberatsa izango omen nuan. Ala esaten da beintzat. Lan ez eta lorrez, beti bezelatsu, jarrai bearko degu aurrera ere. Eta ala dalarik ere, osasuna degun bitartian, nola obeki lan eginiez bizi baiño? Alferkeriak ere baditu bearek eta bi.

Ongi etorria bedi kukua gure zuaitzietara bazterrak alaitzera.

—Egiazko udaberria ere asirik degula dirudi. Artoak eginda dauzagu geientsuenok. Batzu-batzuk, atzeratuta edo, saiatzen ari dira. Eguna erabat luzatu da, txoriek bazterrak alaitzen dizkigute eta loreak apaindu ere bai.

Ez al degu orratik beranduko otzaldiren bat izango. Oso kaltegarri litzaziguke-ta.

Gurean ederki asko bete da arako esaera zaar ura: "Osto irtetze, arto ereite; osto erortze, gari ereite". Giroak ere alakoak izan ditugu izan ere ta.

Eule

andoain

Ikastolako batzordekoek, oar batzuk ipintzeko esan didate ta or dijoazkizute. Karrika Nagusian, amalaugarren ezkaratzean, leenago Irulegitar Patxiren bitxitegia zegoen tokian, idazkola (Ofizina) zabal dutela. Datorren ikastaroan aurak sartu nai dituztenak, or eman bear dituzte bere izen-deiturak: ortik aurrera ere, beste zenbait kezka ta zalantza ezarri nai badituzte, or izango dituzte paper ta luma ta lasai azaldu an zuen buruaustek. Erraztasun geiago? Beste berri bat ere bota bearko dizuet bada: datorren ikastaroan, ordaintzeak zerbait igotzeko erabakia artua izan bear dutela. Igo-tze orrek, batzuk bildurtu eginen ditu, baina ez bildurtu: orri ere bere ateera ere sortu diote ta. Ordaintze zailtasunean arkitzen diranak, karrika ertzean geldi ez ditzen, ta ikasketak euskeraz egiteko eskubidea inork gal ez dezan, IKASTE-SARI (Bekak) batzuk sortu arazteko asmoa artu dute. Sortu egin bear ordea...

Or azaldu bear ditugu, Andoain-darrok, gure asmo onak: IKASTE-SARIak osatzen.

IKASTOLA erritarra da: errikoa, erriak sortua, errikoa. Ta ERRIKO-ETXEAK laguntzen aal dio? Zer egiten du bere alde? Orain dauka laguntzeko EGOKIERA: IKASTE-SARIA sortuaz. Eta go-goan izan: beartsuentzat izanen direla. Urtearen azkenetan azaltzen diren irabaziekin zer egin bear du-zue? Zer eginik ba dagoela diote. Ama Kandida etorbidean argirik ez omen da ageri: Sorabilan argirik ez omen dago...

...Aurreko egun batean, Andoain-go gizon jakintsu batek onela zion. Andoaingo erriak, gaur gaurkoz, ta erria bear bezela azaltzeko ta izateko, LAUREUN MILLOEKO zorra enki bear lukeela. Bai, bai, tokitan gaudek!

Baina, lasai zaudezteke! Piñudi ugari ba dago ta-gaurtik ogeitamar urtetara, piñudi oriek soilten dituztenean izango dugu naiko diru. Bitartean, iraun aal dugun eran.

Talde bat

bergara

PISZINA

Aiuntamentuaren babesean egin-dako estalpedun piszina batzuk las-

ter amaitzekotan dira «Agorrosiñ» alean. Hau dala ta, erderazko orri batzuk zabaldu dituzte, bertan busti aldi batzuk hartu ahal izateko, zenbat etan nola ordaindu behar den ipini: 8 urtetatik 13-rakoek, baiño 10 pezeta; 14 urtetatik 17 artekoak 15 pezeta eta 18-tik gorakoek bosna duro eta urte guzti-rako txartela eskuratzen bada, 120 pezeta txikienean, 240 erdikoek eta 500 nagusiek. 8 urtetatik 18-ra bitarteko semedun famillientzat ba dira beste prezio batzuk, merkeago, alegia. Urte guzian izango dugu igeri egiteko aukera, ur epel eta guztiak bait dira.

EUSKAL JAIALDIA

«Itala» zinetoki ederrean euskal kantu jaialdi bat izan genduen «Erramu larunbat» gauean. Antolatzaille, «Maestria Industrial» deritzan eskolako mutilak, kursoen amaieran ibilalditxo bat egin ahal izateko, diru puxka bat bildu nahiz. Abeslari, lñaki Arriaran, Itxaropen taldea, Antton Valverde, Zai-gor hirukotea eta mugaz handio Pantxo eta Pello bikoteak.

Nahiz eta ordu berean Eurovisio-ko festibal zaratatsua telebistaz ikusteko aukera izan, jenderik ugarri agertu zan «Itala»-ra bere 1.500 jarlekuak betetzeraino: Oso atsegi-ña igin zitzaigun jaialdi ori. Abeslariak onak eta abestiak, batzuk bederen, esan nahi haundikoak. Abestien ondoren, txalo hotsa askorenak, txalo hutsak. Itxaropen taldearen «Egizu euskeraz» izeneko abestiaren bukaeran, txaloka eskuz bainan fioka ahoz. Abesti baten esan nahiaz konforme ez bagina, isillik egon edo kontra egin behar genduke baina txalotzen badugu, ados gaudelako izango da... edo izan behar litzake. Baina betikoa.

Pantxo eta Pello lehen aldiz genituen Bidasoapetik, nahiz eta heren kantu batzuk irrati bidez eza-gunak izan. Xarmangariak bai abo-tsez, bain esan nahiez. Aparteko gozotasun bat bilatzen diegu bestaldeko donuei.

EROS ZAZU, ETA ZORIONA

Erdal egunkarian, «Cruz Vitafor» delakoaren orri osoko propaganda irakurritz gero, negar ala barre, zer egin pentsa ezinda geratzen gera. «Frantzian miloetik gora salduak», «eros zazu eta zoriaon lortuko du-zu», «magnetismoaren bidez zeure nortasun jatorra arkituko», alaitasuna, itxaropena eta inon diren guztiak. «Urtainek, Merckx-ek, Cordo-besak, Dalik, Salomek eta ez dakit zenbat gehiagok darabilte».

Hor, bada, 540 pezetagatik zoriaon lortzeko bidea. Ez gabilta alferrik beste bide gaitzago batzuetatik. Gero, gaurko gizarteak ez duala sorginetan eta horrelakotan sinesten. Agirian dagoena zera da, gurutze santu saltzaileek magnetismoan sinesten dutela, diruaren magnetismoan alegia.

EUSKERA ESKOLETAN

Eskola «nazionaletan», astean ordu betez, Euskera klaseak ematen hasirik ziranez, aspalditxoan berri eman genuen. Aurrera jarraitzen dute. Jakina, asteko ordu bateak eta soldata gabeko eta prestaera gehiegi gabeko irakasleek, gauza gutxi dezakete 30 ordu (eskolakoak bakarrik aipatzearen) eta hartaraxe dauden erdal mailuxen parean bainan urrundik bada ere, ordu horrek, gutxienez, euskeraz egitea lotsagarria ez dela konturatzeko lagunduko diela umeei, uste dugu.

Gainera, euskerazko klasetan neska mutiko koskorrek gustora xamar egoten diren kontua entzun dugu. Euskeraz dakitenek, euskeraz idazten eta irakurtzen ba omeh doaz eta erdaldunek «neska polita» eta horrelako batzuk esaten ere bai.

Abesti batzuk ikasi, ipui batzuk kanta, eta horrela, bakoitzak deza-kean erarik onenean doaz klaseok.

Txalogarriak bada, bertan diarduten irakasleak, neska gazteak gehienak. Zintzo eta gogoz jarrai aurrera, apain gehiago zeuren buruak... euskerarekin. Zaletu neska mutikook euskeraz eta euskal gaite-tara, edo ordainez, oraingo ez gehiegi itxadon, gauzak ondo egiteak berez dakarren poza ez bada. Noiz-bait Euskal Herriak, zuen lana berotasun haundiagok eskertuko duela itxadoten dugu.

ESAERA BAT

Fruta arbolan loreari buruzko esaera bat jaso dugu. Hala dio:

«Apirileko lorea
urria baiño ohea
Maiatzeko lorea
hapez baiño ohea».

Martiñ

15 urtetatik gora-ko neska gazte-txoentzat

Donostiako residentzi batean, egun erdiko lana eta beste egun erdia ikasketaren bat egiteko aske izango dalararik, lauren bat neska gazteentzat lekua eskeintzen da. Jana ta oea lanaren truk emango zaie.

Galdetu ZERUKO ARGIAN edo 417118 urrutizkinean.

gasteiz

JEUS GURIDIREN OMENALDIAN

Jesus Guridiren hiltearen 10 urte betetzeko dala-ta, apirilaren 14 egunean haren goratzarrez hitzaldi-erestaldi bat ospatu zen Gasteizen.

Jesus Guridi 1886-ngo irailaren 25-ean jaio zen Arabako hiri nagusian, dakigunez, eta Madriden, bere lurretik aldendua, hil zen 1961-gn urtean. Euskal kanta herrikoia harturik, samurtasunez bilduaz, eta begirunez erabili, ezin sinetsizko sendotasunez musika lanak eraiki zituen. Berak bikaintasun eta goi-maila haundietara euskal eresia eramaten jakin zuen gerra aurrean. Baita abertzale zintzoa ere izan zen.

Lehen aipatu dugun omenaldian Jesus M. Arozamenak, donostiarrak, hizlari bezala eta Gasteizko «Escuela de Tiplas» delako taldeak, Andoni Lete-ren zuzendaritzapean, parte hartu zuten. Arozamenak, Guridi-ren adiskide eta laguntzailea izan zela, haren biztaz hitzegin zigun, eta hitzaldia oso interesantea eta arras jakituna gertatu zen. Berehala, «Escuela de Tiplas» delakoak bere trebetasun eta prestera berriz azaldu eta Jesus Guridi-ren abesti batzuk eskeini zizkigun.

Gertaldi ederra eta parte hartu zutenentzako garaipen haundia izan da.

PRUDENTZI SANTUAREN JAIK

Arabako lurrek zaindari bezala Prudentzi Donea daukate, denok dakigunez. Hil honetan arabarrok jai ospatua dugu. 28 egunean. Orain jaietako txartela karrikara irten da. Txartelak Prudentzi santuari monumetua eraikitzen den lekua dakar, eta atzealdean txistulari bat bere kaikuarekin. Aurre aurrez arabar nesa bat bere eskuetan opiltxoak edukiaz.

Ezkibel

galdakano

ERIOZTA

Eztago esan bearrik eriotza izaten dirala samingarri, baiña, sendikiden bat edolagun urko ta euskeltzale zintzoren bat izan bada il dana, ainbat geiago ta, ori izan da guretzat be Bilbao'tar Mikel euskeltzalearen eriotza, nai-ta ez dan gazte-gaztea izan beren irurogei ta amaika urtekin. Aspaldiz egun gaxorik, txarto egon be, ia osagilleak be ondo ezagutzen ez leutsan gaxorik, baiña, azken aldian gaxo zital ori jaurti ebalakoan egozan, etxe-ingurua zear polit baten ebi-lala, baiña, uesterik gitixen ebanian Jaunak, bere aldamenara deitu eutsan Jorralan 19-gn.

Gizon zintzoa ta lagillea bera ta gitxi lako euskotarra, berak itxi daben utsa gurartean edozeiniek betako eztabena ta; orregaitik izan

da, geien bat, beren eriotzak emon daukun samina. Goian Bego euskeltzale jatorra ta, laguntzen dautsegue atsekabian bere emazte, seme-alaba ta sendikide guztiei.

JAIOTZAK

Ezta dana eriotza, asko izanik, euskeltzaleon tartean, bizitza barria be argitaldu da «egunotan Uda-barria be ba-da ta, Zikuña be badabillela esan gintzake erri ontatik, ze, orretaiko bira-biraka beten edo seme eder bat ekarri dautse, bigarrera, Zaballa-tar Joseba-Andoni ta Izagirre-ta Agurtzane senar-emazte euskeltzale gazteai.

Ugatzaukeran barriz, zelan ez!, Julen euskelizen polita ipiñi dautse. Zorionak Joseba-A. ta Agurtzane.

Bai-ta gurera be etorkera zorionekoren bat egin dau Zikuñak eta, alabatxu pozpola bat ekarri dautse gure alaba. Ikerne ta lñaki ezkon-semeari ta, beraz, guri beste illo-ba bat geiago; eskarrak asko, Jorralan 19-gn. Eztago esan bearrik, ugatzaukeran, Jainkoak nai badau beintzat, Miren-Kare euskal izen bi-kanak, amama bienak, jarriko dautsez, baiña, ez izen politak diralako bakarrik, jaiobarrien nebatxu Gaizka ta Dei'ekin batera benetako euskotarrak, euskaldun osoak izateko baiño, aitia bizi dan arte beintzat.

Mendigoizalen jaiak:

Udabarrian izaten dira, geienetan, izan be mendigoizalean urteroko jaiak; urte barruan euren bazkideak egin dabesan mendiko leiaketa ta irabezi dabeazen sariak emondeko, irabaslearen artean banatutako jaiak «Fiesta de los finalistas» esaten dautsena. Bazkun batzuk, bakarrian ospatsen dabe ta, beste batzuk bazkunak alkatuta; oneitara egiten dabe Ibaizabal-Nerbion inguruko bost talde edo bazkunak, Baskonia, Ganguren, Padura, Edesa ta Osea'k, gein baten Zaratamo goi-erri alaietan. Aurten, baiña, Arrigorriaga'ko Padura'n ziderrezko ozteguak ospatutzearen da, urtean batek eralduten daben jai ori Padura-koak gertu bear dabenez, bertan, Arrigorriagan izango da Orrillan 9-gn. Orretara izanik, badakizu irakurle mendizalea, egun ortan, eberdatean, nora Juan; inguruetako mendiak zear antziñako Padura'ra, bertan aurkitutzeko beste eusko mendigoizale askorekin. Paduratarrak! ia eusko jai polit-bat gertuten dozuben.

KARAKATEN... izan giñan ene illobatxu bi ta euren aita lagun duguzala, Jorralan 18-gn. Bergara-ko mendigoizaleak gertutako ibilketa neurtua (marcha regulada) bertatik igaroten zana ikustarren, geure ofiak sendo eukin gendubazeanian atsegin yakulako kirol kementsu ori. Ainbat gazte ta, ain gazte ez tiran, agurtu gendubazen bertatik igarokeran. Toki ederra bertan, baiña, tamalez guk jatsi egin bear. Urrengorartel! Basa-jaun

irun

EUSKERAZKO MEZAK

Askok, Irun erri erdaldun bat dala uste izango dute eta ez degula euskerazkorik ezer. Elizkizun alde-tik beintzat ez gaude ain gaizki. Mezak jai bezperetan, San Jose Obreron 7-etan; La Sallen 8-ak eta laurdenetan, Sagrada Familian, zortzi t'erdietan. Igande ta jaietan Junkal parrokiari goizeko sei t'erdietan eta San Gabriel eta Santa Geman zazpi t'erdietan eta bederatzit t'erdietan. Nik uste det gutxi joaten bagera, gure errua dala.

D. ENRIKE AYERBE-REN LANA

Baiñan batez ere aur euskaldunen kristau-ikarabide aldetik ikusten dugu aurrerapenik aundiena. Orain iru bat urte agertu zan D. Enrike Ayerbe, Sagrada Familia padrikoko koadjutore. Orduan, iru edo lau katekista euskaldun bakarrik zeuden Irun guztian.

D. Enrikek gogo aundiz artu zuan lan au eta orain Sagrada Familian bakarrik 12 katekista daude, 9 Junkalen eta 2 Santa Geman. Ogeita iru katekistak iru taldetan banatuta daude, talde bakoitzak zuzendar bat daukalarik illean batzar bat

egiten dute umeel nola eta zer erakutsi ikasteko eta iru illabete-tatik bein kursillo bat, au erdaldunekin batera, eta ondoren, bakoitza bere zuzendariakin biltzen da. Urte barruan iru edo lau aldiz biltzen ditu Jaunartutako aur guztiak, Meza barruan azterketa egin, aitortu eta jaunartzen dutelarik. Ikusi izan dut eta elizkizun sakona eta mamitsua benetan, aurrekin eratzen dituenak. Ba dakit katekistekin ere Meza bat izana duala eta oso pozik gelditu zirala.

Danok ezagutzen dugun D. Daniel-ek bakarrik eratzen zituan euskeraz leenengo Jaunartzeak Junkalen. Orain, iru parrokiatan egiten dira. Maiatzaren 1-ean, amar t'erdietan, Sagrada Familian; 2-an Santa Geman eta 9-an Junkalen. Umetxo oiei laguntzea ere gure egitekoa da.

Sagrada Familiako euskerazko mezetan irakur gaiak irakurtzen, edozein, neska, mutil, gazte, andre edo gizon ikusten dugu. Au guztia D. Enikeri zor diogu.

Lan isil eta aundia, Irunen egiten ari dana. Batez ere guraso gero-nok iñolaz ere bear ainbat eskertu ezin genezakeena.

Jarrai bada onelaxe: gazte zera eta lan aundia daukazu zure zai.

Guraso batek

zumarraga

DENETIK ZERBAIT

Jainkoa Lagun Maiatzaren arian, gure erri elizbarrutian ospatuko degu aurtxoan leen Jaunartzea. Maiatzaren bñan, leenengo taldea. Ama-seian bigarren taldea. Azkenik, maiatzaren ogeian, Azenzio eguna, irugarren taldea, Euskeraz.

ZERURA BIDEAN

lagundiko anaiek inguratuta, betiko atsedenera igo da, Erroman, 72 urte zituala; erriko seme jatorra; Arrizabalaga ta Soralezar Estanislao anaia (Jesusen Lagundikoa) —G. B.— Guztiz ezaguna dan Le-gorbururen sendikoa.

Lerro auen bidez, une garratz on-tan, bere anaia ta familia guztiari agertzen diegu gure barru naigabea ta laguntzen ditugu otoitzean.

UDABERRIA

Negu beltza garaiturik, Udaberri alaiak gaindu ditu gure mendi ta zelaiak, mirarizko eraldatze onekin egiñik gure gogo eta begien atse-dengarri. Izaki guztia berpizte onek txoraturik, eta anai izakia maitekor besarkatu nairik artu degu mendi bidea.

Sasiarte ospelean entzun degu xoxo berritua abeslari, umean, arri-kada bat bide dagoen Pagoadarrean eskinaso alaiaren abesti ekinaldia, non? ez da bidezko izango emen agertzea, eiztari taldeak urratsetan jarri ez ditezen.

Elizaren onespenez indartua, ta

PAZKOA

Elizkizun ederrekin ospatu ditugu egun zoragarri auek. Berpizkunde, gizasemen askatasuna, gizon zaarra (Adan) utzi, ta gizon berria (Kristo)'rekin, jatzeko garaia (Paulo deunak), egokia izango da, bizi geran lozorrotik erten ta gizon erri-koia eta egiazko Kristau bideak ar-tzea.

Beste batean geiago.

Azkarraga

baxtan

APIRILEKO FERIAK

Apirileko feriak denbora batez ain famatuak, orai deus ez dire. Apirileko 16-ean ospatu ziren feri hoiek eta egia erran guk geren denbora guzian ikusi ditugun feri murriztenak izan ditugu. Yende guti eta aziendik baterez. Merkaturia aspaldi hontan etxia dago "maingerie" dela medio eta beien gaitz kutsakor hori arras suntsitu artano, merkatuak debekatuak daude. Nekazariak arrankuretuak eta arrazoñarekin, ilabeteak gaten baitira deus probetxurik gabe eta "mainge rie" ezpaitute beingoan garbitzen. Noiz arte hola?

Ferien urrine bederen nabari izaten da eta bertze egun arrontetan baino yende gexago bazabilen Elizondoko karriketan, bainan erran dezakegu oraiko apirileko feriek lenagoko oroitzapen bat bertzerik ez direla.

BERTSOLARIAK

Datorren Mayatzaren 16'ean Yainkoa lagun bertsolari besta eder bat egin gogo dugu hemen Elizondon. Besta hori Antxitoneko trinketeen izanen da eta arratsaldeko lau terdietan. Lau bertsolari lenbiziko mallakoak ari beharrak dira: Mattin Lapurditarra, Lasarte naparra, Lazkao-Txiki gipuzkoarra eta Agirre gipuzkoarra.

Badakigu baztandar yendeak aunitz maite dituela bertsolariak eta badugu uste egun hortan Antxitonea bertsozaleez beteko dela, ez bakarrik hemeng oyendeekin baita ere, Bidasoa, Ultzama, Maldeireka, Gipuzkoa eta mugaz-bertzaldeko anai eskualdunak ere, denak etorriko baitira gure bertsolari matagarrien besta hortara arratsalde goxo bat iragaiteko nahikeriarekin.

Datorren Mayatzaren 16'ean Antxitoneko Trinketeen, arratsaldeko lau terdietan, Bertsolari besta hau Nafarroako Diputazioko "Institución Principe de Viana"ren Baimeñarekin egiten da eta biltzen dena Elizondoko Ikastolarako izanen da.

M. Izeta

bergara

Lehengo batez, euskeraren alde jokatu duen elkarte baten sortzearen berri ematen genduen, hastapeneko ekintza eran, hitzaldi batzuk eratu ditu, Maiatzaren lehengo bi astetarako. Egunak, ilaren 4garrena, 7, 11 eta 14garrena; beraz, Asteartetan (martitzenetan) eta Ostiraletan (egukitzetan). Tokia, «Maestría industrial» deritzan eskolako gela batetan, iluntzeko zortzi terdieretan.

Hizlariak eta gaiak, ondorengo hauek. Juan San Martin, XXgarren mendeko euskal literaturaz mintzatu da, J.M. Lekuona, «Ahozko literaturaz», J.A. Letamendia, gaurko une sozio politiko hontan, euskeraren egoeraz, eta izendatzeko dagon laugarren bat, gaur euskerak, euskaldun izateak, dadukan sentidua.

Nor zein egunetan eta abr, aurrez jakinean ipiniko zaituztegu.

Bergaratarrok, ekaitzpean kokilduta dadukagun euskalduntasunari indar berria emateko aukera ederra dugu. Hizlariak, gorenengo mailako dira eta darabilzkiezen gaiak, barrenean dabilgun hainbat galderari argia emango diotelakotan gaude.

—Euskeraren aldeko elkarte hau, lana egiteko prest legoken jende preminaz dago eta hagaitik, X.A. ren bidez, dei bat Bergaratar gutiei. Ager zaitez, asteazkenetan (egustenenetan) «Maestría industrial» delako eskolara, iluntzeko zazpiterdietatik zortziak bitartean.

—«Etxetiar uda oporrak» etb..., Gorlatik ikusteko hainako letradun kartelak ezarri dituzte gure kale-

tan. Ez dut «gaia» gehiegi sakondu re asmo on oiek guziak zuk nai

—Eskerrik-asko Jose, eta ea zubainan dirudienez, orain Aurrezki Kutxan huskeriaren bat sartzen baduzu dirutan, «etxetiar» denekin «uda oporrak» Aurrezki Kutxa horren kontura pasatzea dadukazula, segurutzat jo liteke.

Oraindik, gizonok behar dugun otsedenaren alde eta euskeraren alde hain maitekiro, hutsaren truke ari diren erakundeak daudela ikusteak, poz ematen du. Eta kontsejuto bat, Berebilean bazoaz, Kartelok nun ote dauden aldamenara begira etzaitezela has, batxeren baten sartzen baldin bazera, zureak egin du.

—Madrid atunaren iraupenaren aldeko batzar leku bihurtu dutela ta arrain mota guztiak lehorreratzan ari direla esan dit lagun batek bixiguarena ere lehentxotik baita uri hori.

—Xabier Azurmendi, Uberako apaiz jatorra, geure artean eduki dugu, Erroman ikasten diharduen «Filosofia eta Letrak» apur batean utzi eta biziki maite duen Euskalerria, atsedan alditxo labur bat artzera etorririk. Aurki, hain ezagunak ditugun bere dohai zabalen laugarri bezala, titulu bat bereganako du, euskal gizonaren alde, indar berriz eta eskubide gehiagoz burrukan jarrai dadin.

Laister «ETOR» editorial berriaren sailean, bere olerki bilduma bat agertuko da, «Izatearen Malura» izenburuduna.

Dakikezuenez, azkenengo «Agora» saria irabazi zuen Xabierrek lan honekin. Beste zati berri bat ere gehitu dio saridun obrari. Gizonaren barren barrenean ikutzen du bere poesia sakon eta sarkorren bidez, bainan ez naiz abonutan luzatuko, eros eta irakur zazu.

ETOR editorial interesgarri arpideduntzeko, idatz honera, Ap. 73, BILBAO.

—Lehen eta orain, beti dago ikutu ezineko gauza batzuk. Lehen, «aurrengo mezetara eta gero geroakoak» zen legea, orain, zenbaita behinik behin, «lehenengo txikiteoa eta gero «osterantzekoak».

Begi ona eduki zuen norbaitek, gauzak ez direla ezerrezten, huts bihurtzen, itxuraz aldatzen baizik, esaterakoan.

—«Hoja del Lunes» delako egunkariak, artikulua interesgarri bat dakar, Españako politikaz, espāñolek zer ezaguera duten, aztertzen duen encuesta bati buruzkoa.

Ehunetik 75tik, politika arazoak tutik ez zaie ardura, 20ri «puxka bat» ajola zaie bakarrik eta 5ti «asko». Ehunetik 67tik, arreta haundiz jarraiki zuen. Burgozko epaiketara eta 71ak, begi onez ikusi zuen odolik ez ixurtzea.

Politikari buruz, interes gehiendun probintziak, Oviedo, Santander, Bizkaia, Gipuzkoa, Araba, Nafarroa eta Logroño dira.

Ehunetik 51ak ez daki, «Asuntos Exteriores» delako ministroa edo bere probintziako gobernadorea nor den.

Igaz, «Cortes» etanzen legetsu aprobatu ziren galdeturik, ehunetik 75tek, bat bera ere ematen ez du jakin eta beste nazio batzukun zein tratadu egin zirenez, 78ik ere ez.

—Modan jarriaz doazen «mini shorts» delako fraka motsok, euskeraz esanda, txiste lizun xamar bat egitera prestatzen dira.

Martín

motriku

GOIZEKO IZARRA ELKARTE'ko BERRIAK

Berriro emen gaituzte ELKARTE ontako goraberari buruz zerbait jakin edo azaldu naiean. Ori dala ta, ona emen bertako lendakari Arriabalgata Jose'rekin euki degun elkar-izketaren berri.

—Kaxo Jose, Goizeko Izarra Elkarte'ko goraberari buruz, zer derizkiozu?

—Egia esan, guregan gendun asmo guziak ez dira guk nai gendukeanez bete, alde bat eta bestetik neke ta eragozpen asko izan ditugulako; ala ere, Jaunari esker, poliki bañon tinko goaz gure asmoak betetzen, EUSKAL JAKINTZA indartu ta zabaltzen. Auxen degu GOIZEKO IZARRA ELKARTE'ren elburu.

—Zuen eginkizunetan, zein da bearrekoena?

—Gure alegiñik aundiena katekesi eta ikastolako umetxoan kulturen jartzen degu.

—Zenbat umetxo daukazute?

—Gaur egun 70 aur dauzkagu, iru urtetik sei bitartekoak, eta auen irakasle bi andereño jator ta langille. Poz-pozik gaude andereño auen jokabide zintzoarekin Auek beren eginkizunetik kanpora musikako era berri bat ikasten ari dira; «Metodo WARD» deritzana. Guztiz onuragarri gure aurtxoentzako. Orretzaz gañera, beste andereño bat gertutzen ari da Donostian, ta laister aur geiago artzeko aukera izango degula derizkiot, jakina, lenbeiziko aukeratuenak GOIZEKO IZARRA'ko bazkideen seme-alabak izango lirazke.

—Eta, orretzaz gañera, zer gai geiago erabiltzen dezute?

—Gaztediaren jakintza, antzerki taldea, dantzari, margolari ta abar...

—ELKARTE ontako bazkideentzat zerbait esatekorik bai al dezu?

—Bai, ta berri pozkarria. 1971-1972'ko ikastaroako, ikastola berri bat lege-pean irikitzeko asmoetan gera, ta uste degu baimena lortuko degula.

Buru-auste aundiak izango degula badakigu, bañon ikastola berria bear-bearrekoa degu. Gure aurtxoak ez al dute orrenbeste meresi?

—Bai orixe; ta ortarako bear diran laguntzak izango al dezute?

—Baietz uste degu. Erritar guziok baturik eta Jaunaren laguntzarekin guzia lortuko degu. Beste erri guziak badute, eta guk, zergaitik ez? bezela ateratzen diran.

PELLO JAUNAREN OMENEZ

Gauza guziei beren garaia iritxi oi zaien bezela, iritxi da ere euskaldun jator, euskaltzale sutsu ta apaiz zintzo-zintzoa izandako, Zubeldia'tar Pello (G.B.) jaunaren oroipena goraltzeko garaia. Badatorriku Garagarriaren seigarren eguna, il zaneko lenbiziko urte-urrena. Euskaldun zintzorik ta apaiz agurgarrik izan bada, bat ura zen. Euskeltura, ta euskeraren alde egin zuenagaitik, gure aldetik omenaldi goragarri bat zor diogu. Beraz, Garagarriaren 6'an, GOIZEKO IZARRA ELKARTE'k, ikastolako umetxo eta kristau-ikasbideko umetxo guzien izenean MEZA NAGUSI bikain bat ateratzeko asmotan gera bere ari-maren gogo alde. Egun orretan gure pozik aundiena izango litzake, eriko umetxo guziak, ta nola ez? baita ere guraso ta gazte guziak, erriko Eleiz Parroki ederrean bere oroimenez biltzea.

BATAIOAK

Apirillaren 10'an, larunbat santu gabeko 8'tan, Eleiz Parrokian elizkizunik goi-goienetakoan, bataioiko ikurton Deuna artu zuten, Mugerza-Lapazaran-tar Miren Amaia: Ruiz-Larreina-tar Martin: Oñederra-Landata-tar Amaia: Arrizabalaga-Lezertua-tar Miren Yosebe: Manterola-Lakata-tar Gurenda: Arrieta-Alberdi-tar Leyre: eta Basurko-Urkiza-tar Miren Nekane. Gure zorionik beroenak aurtxo berrien guraso ta besoetako aita ta ama guziei.

EZKONTZA

Maiatzaren 1'goan, Andre Mari Jasokundearen Eleizan ezkonduko dira Agirrebengoa-Barrebetxea'tar Rufino Azkue-Egurbide'tar Maria Isabel'ekin. ZORIONAK.

LAU

Ez Merkenak

Bai Onenak!

Janari bidez izaten dira ganadu on, indartsuak, Eta nora jo jakin bear du baserritar burutsuak, Berebiziko aragi pillak; gañera esne putzuak, Oiek guziak berekin ditu Fanderia'ko pentsuak.

FANDERIA

ERRETERI

Baserriaren alde

EUSKAL ETA ERDAL

Caja de Ahorros Municipal de San Sebastián

Banen baneko aziyak
Ongarri ta abonoak
Belar Zuloak

Erosi edo berritzeko diru
aurreratzea

Torelavega'ko Perira joan

Baserri, lur-tresnak ta abar
eterriak

MITXELENA

BITXITEGIA - ERLOJUTEGIA

Euskaldunak eskatu salneurriak (deskuentoa)
Avda. de Francia, 1
— I R U N —

GURELESA

Gipuzkoa'ko ta Nafarroa'ko esne onenakin gertatutako esnekiak:

- Esne Pasturizatua
- Esne solidia (esterilizatua)
- Esne auzoa
- Esne-gafla
- Guriña
- Yogur
- Batidunak

Igara auzoa - Apart. 313 - Urrut. 20000 (lau ari) — DONOSTIA

ELEIZ IZLARIAK DIRALA - TA

Maizegi entzun oi da, gaur batez ere, euskerazko eleiz izlariak beeraka dijoazkigula. Ala ote da?

Gaur, egia esan, dana aldatu dalarik, beste erabateko itzaldi saioak bear ditugu. Leengo aiek, nolaz esanari zer esanari baiño geiago begira oi zienak, alegia, eziñ iñork entzun ditu. Ta beste ainbeste, «mamiz uts» edo-ta uts-xamar, agertzen diranak. Geiegi entzun oi da orlakorik gaur bertan ere. Itz asko eta zer-esan urri. Berritxukeria deituko nioke.

Nik neronek gazte zintzo bati entzunberri diot izlari batzuek «ordua betetzea» besterik ez dutela egin oi. Baliteke. Esaten dutenik ez da beinik bein barrenera ezer sartzen. Ez dute batere-batere betetzen.

Leengorik ez dago gaur. Gaur zuzen gaira jo bear da. Ta sakondu. Entzuleek izlariakin bat egin dezatela. Artara leun-leun eta uste gabe bezela eraman. Eta al dalarik, labur egin eta ez iñor asper erazi. Ori bai, gaia argi, xalo, irudidun eta puztu gabe azaldu.

Bestela, aozabal eta arrausika, berealakoxe batean entzule aspertuak mar-marka asi oi dira. Ta diranak eta ez diranak esaten gaiñera asi ere. Eta, jakiña, «zabalkundea» ere egiten baita, zoritxarrez.

Izlariak ez lukete aaztu bear GAURKO ENTZULEAK EZ DIRALA ATZOKOAK.

Ez ditut, ez, zenbat izlari langille isil erazi nai. Ez orrelakorik. Era berri batera, gaurko erara, itz egiten saia ditezela eskatu bakarrik. Bear bada, ez da erraz izango baiño.

Itzaldia bukatzean zeozer gerokin bat-eginda eraman al dezagula beintzat.

Geiegi eskatzea ote da auxe?

—oOo—

Aurtengo Garizuma bukatu berria degu. Beti ere, aldi au itzaldi-aldia oi da, eta oraindik artan dirau. Eta artantxe iraungo al du beti, ontan ere beerakako aundia nabarmentzen da baiño.

Ni beti euskerazko eleizkizunera joan oi naiz. Aspaldixko joera ori artu nuan eta ez nago damuturik. Aurten ere ez det utsik egin. Eta *bi izlari bikaiñi* entzuteko zoriona izan det. Bat, Aita Baxilio. Enuen ezagutzen orain arte, bere idaztietatik izan ezik. Aste osoko itzaldiak egin dizkigu San Bizente Eleizan. Garbi, goxo eta trebe jardun da danetan. Izugarri atsegin izan zitaitan. Bestea, berriz, gure artean gaur degun izlariak ezagutuena dan Aita Zubiaga aspergaitza. Ez da atzo goizekoa. Baiña gazte-gazte irauten du eta «itzaldi gazteak» egiten ditu. Alakotxia zan Donostia-ko San Bizenten Ostiral Santuz entzun zitzaion ordu osoko izaldi zoragarri ura. Beste ainbeste pozikan egongo giñan. Bai ni beñepeñ. Berdin egun bereko illunabarrian Lasarten egin zuan saioaldi bero ura. Eleiz betebetea etzen ez tul bakar bat ere entzun.

Orrelakoxe itzaldiak bear ditugu. Aldi aldatuari dagozkion itzaldi aldatuak. Ta ez «denbora betetzeko» bezela egiñak ematen dutenak.

—oOo—

Eibarko idazle iaio Amatiñok, «Z.A.» onen 420-garren zenbakian, auxe idazten zigun: «Elizama euskeraren egoera larriaren errudun aipatu ohi dugu sarri asko. Zertarako eskatu ohi ditugu elizkizunak euskeraz, gero agertuko ez bagara?...».

Amatiñok Eibarrez diona ber-bera esan genezake Euskalerrri osoaz...

Zergatikan, ordea? Askok beintzat, leen esan da nagatik.

A-tar Y. M.

Reboluzio egille da berez Kristauera

«Reboluzioarena Teologia» deritzaion liburu bat argitara eman du Aita Comblin-ek. Bera da, Helder Kamara, Rezifeko Gotzai sonatua-aren teologo kontzejulari; bera, baita, Rezife'ko Teoloji Ikastetxean erakusle ere.

Txinparta bizia dario nun naitik Reboluzioaren Teologia liburuak; Bere pentsakizun nagusienak damazkitut.

—oOo—

Itz batzuek, itz madarikatuak Erromako Elizan, REFORMA (Berrikuntza) aipatu eziñetako bat zan. Ta... Iraultza edo Reboluzio itza...? Gogorkeria, zalaparta eta deabrukeria adierazten zuan itz gaitza.

Gaur besterik da... Iraultza edo Reboluzioa ez da Gogorkeria... Gogorkeriarik gabeko Reboluzio egille aundiak zenituen Gandi eta Luter King... Oetakoa dugu gaur egunean Helder Kamara Brasilen.

Askotan elkarrekin guztiz aserre daude Reboluzioa eta Gogorkeria... Gaur eguneko zuzengabekerizko bizikera ontzat artzea, gaur eguneko injustiziko pake eta giza antolaketa bedekintzea, dezu gogorkeria bizienetakoa.

Reboluzioa ez da gogorkeria... Ez dijoa iñoren aurka... Gobernamentuak ez ditu azpiratu nai... Gobernamentuaren jokaerak ez ditu eztabaidan jartzen... Askoz aurrerago dijoa. Gizarteko Egiturak bateko bestera jarri nai ditu. Reboluzioak... Gaur eguneko gizartean dauzkagun antolamentu, instituzio-estrukturak guztia aldatu nai ditu.

Ez naasi elkarrekin Reboluzioa eta Aurrerapena... Erri baten aurrerapena, Reboluzioaren etsai izan ditek. Aurrerapenarekin batera, askotan erri batean ugaltu ditezke zuzengabekeria eta injustiziak... Industriatu dela erri bat eta ez pentsa alferrikako denik an Reboluzioa... Aurrerapenak ekarri di-tuan zuzengabekeriak itotzeko, erri orretan egiñ bearko litzake Reboluzioa.

Askatasunarekin bat egiñik dago Reboluzioa; Gizon bakoitzaren askatasuna lortu zuan Frantziako Reboluzioak; Gaur eguneko Reboluzioa gizartea askatzeko egin nai da; Ekonomi aldetik, gizarteari d-torkion morrontzaren uztarrria puskatu nai du gaur eguneko Reboluzioak.

—oOo—

KRISTAUTASUNA BEREZ DA REBOLUZIO EGILLE. Gizon eta gizartearen askatasun billa dijora Reboluzioa... Gizona aske egitera etorri zan Xto. Ebanjelioa Askatasun liburua da. Kristoren mensajean, askatasun egarri bizia nabari da; Kristo eta bere mezua benetan iraultzaille-reboluzio egilleak:

Giza-taldean gaur egunean, re-

boluzio egille aundienak Sozialistak ditugu. Sozialismoaren pentsakizun asko Ebanjeliotik arturik dira. Eleiza eta Sozialismoa bat besteagandik urrun ibilli izan dira. Sozialismoaren ustetan Eleiza konserbadorea agertzen zan... Eleiza-arentzat Sozialismoaren Jainko ukaketa eta erlijioa lurretik baztertu naia, etsaikeria aundia zan.

Gaur ordea gero eta geiago elkartzen ari dira Sozialismoa eta Eleiza... Juan ogeitairugarrenak atea ireki zituen... Sozialista agintariak gero eta geiago dijoaz Aita Santuagana... Eleizak gero eta artu eman geiago artzen ari da Sozialista erriekin... Populorum Progresion egindako gizarte azterketa eta epaiketa, Sozialisten pentsakerakin bat datoz... Eleiza gero eta geiago ari da sartzen Reboluzio bideetan... Marxista berak ez dira leen beziñ Eleizaren etsai... Orren «Mundu berri baten esperantza»... Mundu berria ez da gerokoa bakarrik; geroko munduak gaurko gure munduarekin zer ikusi aundia du... Geroko munduaren zirri-borro edo diseño bat, gaurko munduan egin bear degu kristauok... Ebanjelioa benetan reboluzio egille; bere pentsakera eta Ereeboluzioarenak batera dijoaz: Esperantza... maitasuna... beartsuengana-ko maitasun berezia... askatasuna... Kristoren azken ausia: Goserik nintzan eta ez zenidaten jaten eman... Gaixo, beartsu, erri erriaren aldeko Kristoren jokabideak... Aberatsen aurkako itz zorrotzak...

Gure ustetan, dio Aita Comblin-ek, Kristautasunean auden mezu eta pentsakerak Reboluzio pentsakerarekin zer ikusi aundia dute. Israelgo errietan erein zuan Kristok Erantzularien (Contestario-en azia). Apostoluak Erromara eramandako askatsunezko azi berbera da. Berak egiñ dute reboluzio legamia errietan, gizonari askatasuna eta mundu ohea eskeñiaz. kondenagarri ez deritzaie Eleiza, Ebanjelioaren mezua eta esan naia egiazki agertzen badu... Leengo Eleiza, Konserbadoreen Eleiza, aundi eta aberatsen Eleiza, gaitzesten tlute gaur egunean sozialistak.

Reboluzio bidean, oraindik ordea, zer egiñ aundia dauka Eleizak. Aita Conblinen ustetan, Eleiz agintaritzak geiena Konserbadoreek daukate; eta oek Reboluzio etsai aundiak dira. Leenbizikoz bere baitan, bere barnean egiñ bear du eleizak iraultza edo reboluzioa... Mami-mamitik, sakon-sakonetik Eleizaren gaur eguneko egitura antolamenak aldatu bearrekoak dira. Sozial, ekonomia politika aldetik beste bat izan bear du Eleizak. Bere egiturak, Eleizak aldatzen ez baditu, Nola gizar-teakoak aldatu...? Bere barnean Reboluzioa Eleizak ez egin, Nolan egiñ ba gizartean...?

Reboluzioak iru ekinaldi dituala, dio Aita Conblinek: 1goa) Reboluziorako prestatu; 2goa) Agintaritzaren jabe egiñ; 3goa) Gizarte berri bat antolatu.

Arostegitar Jokiñ

JOSE ZINKUNEGI'REN OPTICA BERRIA DONOSTIAN

URTIETAN LAN OIETAN OITUA

BARRUAN DANAK EUSKALDUNAK

HERNANI, 4

DONOSTIA

zure
mahaian
bi etekin
bereziak

MITOR

Oliondoren olio utsak

natacha

BITAMINADUN MARGARINA FINA

INGRANASA etekiñak etxe bat bakarrean ez dira falta. Lehen gai berezienez egiñak, berak duten min fin, biguntasun eta bitaminazko aberastasunak, mahaian onaren janariak egin dituzte.

Elaborados por
ingranasa
Pamplona

Errerako «Batasuna» Elkarteak ospatu duan ipui eta idazkera leiketan lehenengo saria irabazi duan ipuia, Leoi-Nabarrak taldeak idatzia, 6-8 urteko umetxoak.

MAMUT GAIZTOA

Aspalditxoan Afrikako baso batean abere asko bizi ziran, beti pakean, inoiz ez ziran asarretzen.

Egun batez abere handi handi bat bere lagunekin iritxi zan. Abere handi hori mamut bat zan, eta esan zuen. Ni hemen erregea naiz.

Orduan leopardoak asarretu ziran eta haxe esan zioten mamuteri; ez jauna, hemengo errege, Felino guztiak gera.

Hori entzundakoan mamut huraparrez asi zan esanaz aditu dezute denok leopardoek esan dutena. Etorri dedila honera hoietako abere bat nerekin burrukatzera.

Bat batean lorito bat asi zan "tuntunak zerate" "tuntunak zerate". Mamutak asarretuta "esan ori berriro" oju egin zion, eta lorituak berriro "tuntunak zerate" "tuntunak zerate".

Izugarritzko izkanbilla sortu zan orduan, mamutak loritoa jo eta berekin zeuden abereengana bota zuan, eta han danok lorito gaxoen aurka asi ziran.

Afrikako abereak izutu eta leiza-zulotara abiratu ziran, bazi-joatzela bampiro bat ikusi zuten, danok ikaratu ziran, baina leopardoak bere gainera salto egin zuan eta bere atzaparrekin hil egin zuan.

Mamutak eta bere taldeak gaiztakeri aasko egin zituzten eta afrikako abereak haiei aurka egitea ez ziran ausartzen.

Bein batean afrikako abereak bildu ziran eta erabaki zuten ezin zitekeala horrela jarraitu, eta danon artean plan bat autatu zuten, mamuten aurka burrukada egitea.

Bi ordutan han ibili ziran batzuek besteeri joka, eta azkenik naikoa izarditu eta gero afrikatarrak irabazi zuten.

Galdu zutenean, mamutak eskaera bat egin zuen, arren gu ez hil zion, eta afrikako abereen erantzuna. Ez zaituztegu hilko, joan lehenbailen gure basotik, gure erritik.

Mamutaren taldeko abereak laisterka joan ziran eta afrikako abereak berriro pakean eta askatasunen bizi izan ziran.

Eta loritori zer gertatu zitzaion guk ez dakigu baino oraindik batzuetan entzuten dugu "tuntunak zerate" "tuntunak zerate".

Leoi-Nabarrak

1936-1971

Genkusanez, 1936-ra arte katalan hizkuntzaren aurrerakada haunditzen zijoan. 39-z gero, berriro hasi behar harraren behar bortitza izan zen.

Catalaunia-ko kulturak izan duen zulorik haundiena izan da. Eta zulo horrek gaurdaino irauten du zenbait alderditan.

Lehen lehenik egiteko, bete-lana izan zen:

—Nahitaezko ziran edizioe berriak.

—Instituzioak ondaturik zeuden, edo-ta, bestela, babesaren premian aurkitzen.

—Aldizkari eta liburuak España-z kanpo argitaratzen dira. Baina, noski, herbesteratuen zenbakia, itzulketaz nahiz heriotzez, gutitu ondoren, argitaraldien kopurua jeisten joan da. Begiztaturik zuen kultura hura beregana nahi zuelarik, gazteriarentzat muturreko izugarria izan zen.

Zenbait idazlek, Mezenas batzuei esker, idazteari jarrai ahal izan zion, baina ezer argitara gabe. Eta, eskasian bederen, honela salbatu zen kulturaren jarraipena.

Hasi ziran idazleak burrukan baimenak berenganatzeko asmoz. Baina 1950-ra arte banaka batzuk bazi- ez ziran izan argitara ziranak; eta, orduan, bibliofilo-en edizioetan, propaganda galerazirik, salneurri ordaindu ezinekotan, eta abar...

Herri-libururik ez zen irten 1960-ra arte. Hogeitakoko hilgunea, beraz.

Dudarik gabeko ondorioa jenderentzat. Baita kultura-bidean aurrerantzat ere. Kultura bera lehenetik barren hesietan ixten hasia bait zen.

Perila hau 36-z lehen sufritzen zuelarik, katalan kulturak beti zuten nekeak giza multzoena izateko. Orain arrisku hau gehiagotutik zegoen. Argitaraldi herrikoietan zenbait esperientzia ezezkorren ondoren, itxidura honetara jo zen: herriaren hizketa batetik eta idazkera bestetik erdibitzen zituena, zeinen eta biok elkarkide behar duten.

1960-tik 70-era katalan liburuaren egiazko gainezka gertatu da. Orain heldu da larrialdia España-ko liburuaren guztizko larrialdiarekin batera.

Egun, guztion itxaropena katalan egunkaritan datza. Atzeman zorian egon garan garaia izan dugu. Baina orainaldian ez dago itxaropenaren argurio segururik. Oraingo lau egunkari ditugu eskatuak.

«BESTE HIZKUNTZA»

Funtsean «beste hizkuntza» da problema: gizarte eta hizkuntzaren arteko kidetasuna behaztopatzen duena. Elebitzan agertzen zaiguen, gizarteak sostengatzen duen hizkuntzik ez da. Bada catalauniar zintzorik «beste hizkuntza»-ri garrantzia kendu nahi liokeenik. Europan ez dela hizkuntzik, arguditzen dute, batak bestearen influentziarik ez duenik, guzti hau onurakor izanik.

Egiaz, katalan hizkuntzaren ugaltzeak, orainaldian bederen, «beste hizkuntza» eragozpen da. Aitzitik, ez litzake horrelakorik Catalaunia-ko gehienak beren kultura-zale balira. Baina egoera besterik da: askoz gehien dira kulturagandik urrun eta axolagabe diranak. Catalaunia-n jaio diralako mintzatzen dira katalanez: ez, ordea, besterik.

GAZTELANIA

Katalana ez dago gaineratiko hizkuntzen kondizio berdinetan bestearen alboan bizi ahal izateko: batez ere hau ofiziala denean. Gaztelaniak katalanaganduen pisu izugarria hitzegian, joskeran, eta hitz-egileen artean ere nabari da. Ugari dira hauen artean adierazpen «atipikoak»: adibidez, katalan hitz-egilea, lanbidearen motiboz, gaztelaniak mintzatzen da bulegoan lagun katalan hitz-egilearekin. Baina, bertatik irten orduko, katalanez jarraitzen dute beren elkarrizketa.

Katalan hitz-egilerik gehienek katalanez pentsatzen dute, eta gaztelania erabiltzekoan, hizkuntza bihurtuz darabilte, ez noski bat-batean; idazterakoan, ordea, beren

ezina aitortzen dizute, eta gaztelaniara jotzen: gaztelania neketsu batera. Hizkuntza hitz-egina eta idatzia arteko kontrazio honek piskana hiztegiaren pobretzera garra. Fenomenu honek begi-belarrirako medioak, oinarritzko hitzak, elebitzak, eta beste dirala-ta, munduaren zabaleria du. Honek dakar, hain zuzen ere, bat-batetan ez katalanez eta ez gaztelaniak mintzatzeko. Katalan gaztelaniatua edo-ta gaztelania katalandua hitz egiten dute. Egoera honek ez dio hizkuntzari bakarrik eragiten; baita hitz-egilearen psikologia-ri ere. Gaztelania-aren ikutua eragin zapagarri bilakatzen da.

INTEGRAZIOA

Bestalde, zenbat eta sendoago dauden jatorrizko hizkuntzaren egiturak, orduan eta obeki aldera daiteke beste hizkuntzetara, eta ez da iritsiko hizkuntza biren arteko nahasmendu negargarri horretara.

Gerlak moztu zuen integrazio edo bertakotzea-aren aurrerakada. Eta aurrerakada honek eta ez bestek ekar zezagukeen egiazko elkarbizitza.

Hau erdiesteko, catalauniarren kinka 1960-tik 70-rako hamarrean agertzen da: irakaskintza eta gizarako har-emangailutan, argitaratzaileen ahalegina ahazturik gabe.

ESKABIDEAK

Eskabide hau proposatuz, 1959-an, pentsalariek izenpetutako dokumentu bat azaltzen da.

Momentu gailena 1963-an gertatzen da: españar-en Fueroari zegokion eskabidearen eskubide lege, bakarkako eskaria idatzi zuten ehun pertsonak. Gobernuko lehendakari ordekoari hamar milatik gora eskari bidali zitzaion.

Katalan hizkuntzaren irakaskintza eskatzen zuten. Alferrik! Motibo honegatik hiru pertsona gaztelaniak izan ziran. Herrian esames asko sortu zen, baina España-ko brensak tutik ere ez zuen esan. Gobernuaren erantzuna administrazioaren isila izan zen.

Brensa-legeaz gero 1966-an gauza bera eskatzu, gutun asko bidali ziran aldikaritarara. Santiago Nadal jaunaren artikuloak famatuak izan ziran.

1967-an bi prokuradoreek jaunki mintzatu ziran problemaz Cortes-etan.

Entzun-on eginez, Catalaunia-ko Zientzia Institutoak beste bost kultura instituto bildu zituen eskari berdina egiteko.

Eragozpenak eragozpen, elkartasuneko irakaskintzak eusten die bizirik eskabideak.

BESTE PROBLEMA: ETORKIAK

Katalan hizkuntzaren beste problema larria etorki edo immigranteen multzoa da. Industriaren hiritan biztanleen erdia baino gehiago da.

Barcelona-ko matrimonioak hiru hirukotan banatzen dira: hirutatik bat catalauniar, bat nahastu, eta bat kanpotar. Etorkietatik gehienak sozio-ekonomi eta sozio-kulturarik makurrenetaoak ditugu. Askok erasotzen dute katalan hizkuntzari irakasten ez zaielako. Hauen zatik, katalantzea da kulturatzea.

INKESTA BAT

Irakasaldien amaitzeko, Badia irakasleak 1964-65-eko Eguberrian be-

rak edatu zuen inkestaz hitz egin digu. Elburu hauk zituen:

—Catalauniarrek beren hizkuntzari zioten harreraren txostena.

—Etorkietaz eta etorkien bertakotzeaz jakintza zientifikoa bat.

—Hizkuntzen gaia Barcelona-ko jenderi sentieraztea.

Inkestaren oina zabala zen:

1960-ko famili-buruen zentsotik 21.72 inkestatu izan ziran.

Inkesta korreoz eta zati bat, zuzenean, unibersitarioen bidez egin zen.

Ikustaldi pertsonalen arabera, hitz-egileen proportzioa haxe da:

—Katalan hitz-egileak: % 63.2.

—Gaztelania hitz-egileak: % 36.8.

Katalan hitz-egileen proportziari zegokion baldintzapenak, familia, eskola eta lantegia ziran.

Inkestaren betikoa:

—Ezagutzen da, alegia, Barcelona-n hizkuntza biak daudela, eta mundu guztia amaitu eta errespetatzen ditu.

—Eragozpenak izanik ere, argi dago katalana ez dela hilko, eta bizirik irauteko gogoia duela.

—Etorkietan gehienek katalan hizkuntzaren elkartean bertakotu nahi dute.

—Edonun sortzen ari da katalanaren irakaskintza zabalkunde, eta irratia eta telebista azaltze nahia- ren deladar orokorra.

—oOo—

Hauk izan dira, laburpenez, Badia Margarit, Barcelona Unibersidadeko hizkuntzalariaren hitzak.

Euskera-aren problemarekin duen kidetasuna, eta berarengatik euskaldunok diokegun interesa ez bide da zertan nabarmendurik. Horretan bego.

Erramun Garmendia

Iñaki Usabiaga

EUSKAL ERRIETATIK

iruña

IRUÑEKO GONGOTZAIAREN ALBISTARI-LANTEGIKO OARRA

Iruñe'ko Artxapezpikuak, bere albistarietako langelaren bitartez, oar bat zabaldu du egun auetan. Au dio:

«Naparroako Gobernu Zibillaren albistarietako lan-gelak, laburtxo eman du, egin dituan lanen berri, gazte batzuek baitu dituala-ta. Poliziak lotuta eraman ditu zenbait gazte; ta Gobernu Zibillak jendea nasteko eran eskeini digu, lan oien berri».

«Berri oiek ez dira gure artean gelditu; bai-izketa España'ko izparringi ta aldizkarietan zabaldu dizkigute. Gauzak garbitzeko itzegin bearra sortu zaigu alde ortatik. Garbi geldi ditezela, beraz, kontu auek».

«Lenbizi, lotuta eramandako oietako batzuek, Seminario ondoan arrapatuak izateak, ez du ezertxo ere esan nai Apaizgaitegiarekin ikustekorik zeukatenik gertaera oiek».

«Bigarren: Lotutako bi gazte, len apaizgai izanak, orain urtebete utzi zuten beren bizibidea; ta orain ez dute Seminarioarekin ar-emanik ezertan».

«Irugarren: Beste bik ar-eman geiago zuten Apaizgaitegiarekin, bai. Auek, joan zan Otsailetik beren bizibidea aldatzea erabakita zeuden. Ta orain, lanbideren bat arkitu arte, Seminarioan bizi ziran, soldadutzara deituko zioten zai».

«Lugarren: Burladako etxe orretan, egia esan, bi ikasle artuak izan ziran, Zaragoza'tik iges egina; eta auek, bai, sei apaizgairekin batera egon dira etxepe berean.

Ostatu emate au legezkoa dan ala eztan, eztaigun zeatz; baiña eman zaien aterpea, kristau-biotzez emana izan da; ta ez marxista-aidez inola ere».

«Boskarren: Oarreen aitatzen dan apaizgaia, beronen gurasoen etxean lotu zuten, Naparoko Arkos errian. An baitzegoen apaizgaia gurasoen etxean astebeteko oporraldia igarotzen».

«Seigarren: Burlada'ko etxean egin zan erreketan, poliziak dienez, lau apaizgaian gelatan etzan ezer arkitu. Bi lotuenetan, liburu

auek, billatu zituzten: "20 foliodun lan bat, "Carlos Marx y Federico Engels" izenduna; "El joven Marx" izenburudun liburua; "Historia de la teoría política" izeneko liburua; amaika folioko lan bat gazteak berak idatzia ta ikastetxeko lan bat bezela irakasleari emateko egina. Lan onen izenburua, "Karl Seinrich Marx" da».

«Boskarren zenbakiz aitatukoaren gelan, "Mundo Obrero"-ren lau ale; makiñaz idatzitako bi folio «La teoría fascista» z eta "Nixon no puede salvar al imperialismo norteamericano de su ruina" gaiak; "Familia Nueva" aldizkariak jasotako argitalben-lan bat, "Quiénes son los curas que hacen política?" gaiak».

«Zazpigarren: Zaragoza'tik etortzeko ikasle biak izan zituzten gelatan, sei liburu, marxismoari dagozkionak eta erbestean argitalduak billatu zituzten. Orrez gaitera, "Mundo Obrero"-ren bi ale; "Nuestro Bandera"-ren bi ingurazti; "Horizonte" aldizkari komunistaren aurrengo alearen bi zenbaki ta Unibersidade-aideko zazpi orri multi-kopistaz atereak».

«Zortzigarren: Los Arkos'-etako apaizgariaren etxean liburu auek arkitu zituzten».

«Mundo Obrero»-ren bost lan ebaikiak; eta iru orri multi-kopistaz beteak, politika ta gizarte gaietaz».

«Bederatzigarren: Tejeria kalean aztartutako etxe-bizitza, «Apaiz langillez» betea zegoen, eta «apaiz langille» baten etxe-bizitza da. Oenkin bizi zan apaizgoa utzi berri dan beste apaiz bat; eta onenak ziran, dirudienek, arkitu ziran paperok.

«Amargarren: Marxismoaz ari diran billatutako liburu oiek, Elizak bere erakutsietan esan digun beza-la, Marxismoa zer dan ikasteko artuak zeukaten apaizgaiak, beren irakasleen begiepan aztertze».

«Amaikagarren: Gauzak onela garbituta, au esan ditek: Naparoko Elizak eta Seminarioak eta Langilleekiko Apostoladu-lanak (aue-takoak baitira lotuta eraman dituzten batzuek), Naparru barruko ta kanpoko marxismo-kutsu guzietatik garbi daude».

(E. N'ek euskeratua)

ETXETAKO-ANDRE: IRAUN ARAZI FURE
ARROPHI ONOKO JABOI ONERIN:

JABON LAGARTO

Zure garbiketa makinaz egiten ba' desu

ATOMIZADO LAGARTO — jabota erabiltu beti

Eskuz ba' babiliz, LAGARTO — jabola beraz desu erosi

JABON LAGARTO, garbiketarako jaboi bakarra

Etzeke-andrearentzat neskaentzat egokiak.

¡JABON LAGARTO!

LIBURUAK

Oihenarten

Atsotitzak
eta
Neurtitzak

(Edizio berria)

Noizik ona dira ezagunak Oihenarten euskal-lanak gure artean? Orain dala 35 urte asita, esango nuke nik. Oihenarte lege-gizona eta kondaira maixua ezagunago izan degu, nik uste, euskal-idazlea baiño.

Egia da 1657-an argitaratuak izan zirela aren atsotitzak eta neurtitzak, bertsoak. Baiña noren eskuetara iritxi da inoiz orduko argitaldiaren alerik?

Egia da ere, joan dan mendearen erditsuan, bigarren edizio bat ere azaldu zela, Artxu alegigille ta maixuaren frantses-itzulpenarekin. Baiña edizio au ere, Bidasoaz emendik ez zan asko zabaldu; ez zan eldu gutxi batzuen eskuetara baizik. Idazle zaar onen Atsotitzak beste argitaldirik ere izan dute geroago, tempf jaunak eta Haristoy apaizak argitaraturik; biak, ordea, Bidasoaz andik. Ez da, beraz, aritzekoa emendiko aldean oso gutxi ezagutu bazuten 1935-garren urterarte. Urte onetan eman zuen Julio Urkijo jaunak, RIEV-en orrietan, 1657-ko edizioaren berdin bat, fotokopiaz berriztatutik; eta, urrango urtean, 1936-n, Issak Lopez Mendizabal Tolosarrak separatak egin zituen Urjijok egin zuenetik, tomo bat egiten zutela Tolosa-ko edizio onetan, oraingoan Beste zenbait olerki titulutzat dutenak falta dira. Edizio ederra. Ala ere, fotokopia izanik, ez zan edoizinek erraz eta atsegiñez irakurtzekoa. Eta orra non degun, urte berean, apaiz eta idazle trebe baten saioa: Jose Markiegi apaiz jaunak, YAKINTZA-aldikariaren orrietan, asi zuen lan berri bat, Oihenarteren bertsoak berriz ematekoa, osatu gabe utzi bazuen ere.

Markiegi zanaren asmoa Oihenarteren bertso guztiak ematea zan, noski; oraingo orgorafiaz ematen zituen, gipuzkerazko itzulpena itz lauz aldamenen zutela. Lan ederra Markiegi-rena ere. Baiña urte artan sortu zan gerrateak eragotzi zion bere asmoa aurrera eramatea. Gerrate negargarriak ark etenda utzi zuen, bai apaiz eta idazle pizkorra genduen apaiz aren bizia, eta bai YAKINTZA-aldikariarena ere.

Orain, Larresoro idazle ugariaren eskutik datorkigu opari eder berri au: Oihenarte andiaren euskal-lan guztiak, bai atsotitzak eta bai bertso, tomo batean. Auxe degu Oihenarte euskaldunaren ediziorik osoena egundaino. Urteak ez baitira alferretan aurrera joaten. Azken-urteotan Oihenarteren euskal-lan berriak ere azaldu zaigu, eta Urkijo-Mintegiaren aldizkariak oraintsu argitara eman ditu. Urkijo zanak Oihenarteren paperetatik kopiatu eta argitaratzeko erdi prestatuak zeuzkanak dira. Urjikoren paperetatik Mitxelena jaso eta aipatutako aldizkarian ezagutarazi zituen, orain dala lau urte, 1967-n, eta andik orain edizio berri au osatzera datoz: 707-garren atsotitzaren asi ta 892-garrenekoak dira.

Ola, Oihenarteren ediziorik osoena degu oraingoa, aren euskerazko lanen ediziorik osoena, beintzat. Larresorok ez baitu nai izan berak antolatutako liburu ontan euskera erderarekin naastu. Atsotitzak frantses-itzulpenarekin atera zituen Oihenartek, baiña oraingo ateraldi onetan ez zaio lekuri eman ifongo erderari. Esaera illunen batek argitasunik bear badu, euskeraz ematen du Larresorok itzulpena edo argitasuna. Ala egin du bai esaera

zaarrekin, eta bai bertsoekin. Orain dala 15 urte, Lafon jaunak eman zuen neurtitzen frantses-itzulpena; eta artaz eta bere jakitatez baliatu da Larresoro, bertsoak zailen eta illunenei itz-lauzko itzulpena mol-datzeko; baiña, Markiegi egin zuen bezela, testo osoaren itzulpenik eman gabe.

Larresorok emen egin duen lana laguntza andia izango da euskaldun irakurlentzat, Oihenarteren euskera zaar eta zaila erosoago irakurri ta errazago ulertzeko. Ez degu esango beti itzulpenik egokiena ta argiena eman duenik. Bein edo berri, oihenartek berak emandako frantses-itzulpena argiago ta jatorago gelditzen da, egia esan, emengo euskal-itzulpena baiño. Esaterako, bigarren datorren atsotitz au: Adiskidea zaharrik, kontua berririk, ez det uste argiago gelditzen danik oraingo itzulpen edo azalpenarekin.

Ediziorik osoena izan arren ez, da osoa. Zerbait faldu du gutxi bada ere, osoa izateko. Badirudi ez duela Larresorok Vinson-en lana aztertu; edo, ez du aintzat artu. Aren Bibliografia irakurri balu, an ikasiko zuen zerbait jakingarri: Oihenartek ez zituela bere bertsoak bein bakarrik inprentaratu, bai bi aldiz gutxienez. An ikusiko zuen ikutu berriak egiten zizkiela bein baiño geiagotan, eta gure eskuetara iritxi diran ale banakak (iru oso ta bi erdikin), ez zizala egin, bear bada, saltzeko ta zabaltzeko asmotan. Ez daramate inprentaren izenik. Vinsonen iritzi, orrek auxe esan nai du, ain zuzen: liburu au ez zala salgai jartzeko atera. Baiña guretzat auxe da jakingarriena: egileak noiztenka bere bertsoak zuzendu egiten baitzuten, elkarren antzik ez duten bertsoak ere badirala an ta emen, batzuk besteen ordez. Geiago ere baziran, nonbait; baiña olako ale erdi bat besterik ez zuen Vinsonek aurkitu. Ezberdintasun oiek ere sartu bearrekoak dira, osoa nai luken edizio batean. Iru orrialde bete zituen Vinsonek olako bertso ezberdiñez. Urrango argitaraldiren batek jasoko al ditu.

Jaso bearko du emen kanpo utzi duten atsotitz au ere: Ahok ahoi berro: eskua ekuru bego. Bere lekua 717-garren eta 718-garrenaren artean bear zuen.

Inprentetako sorgin edo zomorro dalakoak eragindako utsik ere aurkitzen degu. Azalean bertan Oihenarteren urteak oker daude: 1592-1675. Itzaurrean 1668-rako iltzat ematen da ta egia ori dala dirudi.

Irakurlearen onetan, aipatuko ditugu beste zenbait geiago: 765-garren atsotitza onela osatu bear da; Dugun jakin ala den kathil ala matil; 67-garren atsotitzean, azkenean, askariaz irakurri bear da, ez askaria; 191-garren orrialdean birritan dator esteialtzen, eta bigarrenekoan estaltzen esan bear du. Azkenez, 208-garren orrialdean irugarren le-rroa onela irakurri bedi: bait'ego-nik hedaturik.

Ez dakit nongo sorgiñak eragin duen beste uts bat. Larresorok (leen ere esan det) ez du sartu nai izan erdal-itzik bere liburuan. Nik ez diot ortan ogenik ezarten. Baiña delako sorgin edo zomorro orrek badaki edozeini marro egiten. Ala egin du emen: euskal-itza balitz bezela, erdal-itza sarrerazi, poliki poliki. Ona zer jarrerazi duen 830-garren atso-

titzean: Itxadonik xoria ezkondu nei alkanzaria. Ezkondu ala eskondu izan bear duen or, utzi dezagun. Baiña alkanzaria ori alferrik dago. Liburu onetan ez zaigu eman esera orren erderazko itzulpenik, ez euskerazko argitasunik. Zer da, bada, itz ori? Erderazko itzulpenaren zatia besterik ez: Esperando, alcanzaria al pájaro. Orra or erdal-itza euskerazko egiñik, sorgin-irripar egiten diola liburu onen antolatzaillari.

Beste uts bat edo beste Larresoro-renak diranik ezin det siñetsi. Zaldi madarikatuak biloo leun, dio Oihenarten 423-garren atsotitzak. Azalpen labur bat jarri zaio emen, baiño bilo leun ori bilo lehun biurtu da. Larresorok badaki orrenbeste ta geiago ere. Itz ori leun edo legun izan da beti, sekula ez lehun. Berdin esango det 584-garren atsotitzari buruz: Erregal'adi eure doiareki... Oraingo euskerara itzultita, onela esaneraziten die: Poz adi eure dohainarekin. Goiko doi orrek ez du zer ikusirik beko dohaina orrekin. Au ere ez da, nik uste, Larresororen utsa. Modu askotako sorgiñak sartzen dira inprenta-zuloetan, eta nolabaitkoren batek eragin du uts ori.

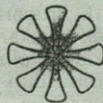
Olako uts batzuk ez dute inor arritzen bat ere. Argitaratzaillak askotan estuegi dabilta lanean; eta, bestetik, liburu gutxiak dakarte azkenean utsen aurkibiderik edo aitormentik. Eta irakurlearentzat gelditzen da burua zuurtu edo zorrotzu bearra. Irakurleari lana arindu ta errazteko agertu ditugu emen.

Oihenarte ez da erraz eta bertatik ulertzeko idazlea. Orregatik oraingo edizio au ongi dator irakurleen lagungarri, bere oar eta argitasunekin. Emendik aurrera euskaltzale guztiek izango dute aukera aspaldietako euskal-idazle aundi au irakurri ta ulertzeko. Merezi du. Maixu aundia degu bera bertsoegintzan, eta gutxi bezela da euskeraren izkutu guztien jabe gure izkuntzarekin nai zuena egiteko gutxi bezela trebe.

Zorigaitzez, ez zuen jarraitzaillarik izan. Zergatik? Ezagutua izan ez zalako, nere ustez. Vinson jaunak zer zion ikusi degu: Oihenarteren euskal-lanen alerik gutxi zabaldu zan, agi danez. Nola ezagutu zezaketen?

Orain, Larresorori esker, eta Herri-Gogoa-ren bidez, irakurriagoa ta ezagunagoa izango al degu. Eta ikasiko al degu maixu onegandik gure izkuntza maitatzen eta berak aifnean lantzen.

Nonzeberri

ECHABE

ETXABE'REN
Mueble - Etxea

Fuero'en Enparantza

Urrutizkiñak: 84 10 78
84 11 21

ZARAUTZ

Euskal giroa Gasteizen

Gaur egunean Araban, Euskal Herri guztian bezala aintzinako euskal kultura ezagutu, sakondu eta forma berriak arkitzea geure eginkizuna izan behar du. Lan honen barruan euskera ikastea, irakastea eta zabaltzea premiazkoa da. Honetaz, azken urte hauetan lan-eginez, zerbait egin da eta aurrera goaz.

Zeregin honetarako erakunde batzuk sortu ditugu geure artean azken urteotan. Euskaltzaindiaren Arabako Ordezkaritzaren babesean ikastolak ipini dira gazteriarantz eta kurso honetan Gasteizen hogeitazortzi talde dabil. Baita Laudion, Amurrioren eta Aramaion ere euskal mugimendua berpizteaz doa, eta aurten huri horietan euskerazko klaseak hasi dira. Alfabetatzearen ikastaroa abiatu da Gasteizen. Egiazko berjabetzearen bidetik ibiltzen gera, ikusten danez. Geure eginkizunen zabalera honetara prolema asko agertzen zaigu eta zorionez zabal-kundearen prolema dirudite. Bata eta nire ustez garrantzitsuenak irakasleen urritasuna da. Adibidez kurso honetan ia klase gabe gelditu dira talde batzuk irakasleen faltagatik. Prolema honen konzientzia harturik irakasleen hezieraren ikastaroa Euskaltzaindiak eratuko du udan.

Umeentzat Laudion, Gasteizen eta Aramaion ikastolak sortu dira, eta datorren urterako gogoan dago Amurrioren hastera. Laudioakoa lehena zan Araban. Gasteizkoa orain lau urte hasi zan. Gaur ba ditu 300 ume, eta gehiago ez ba dagoz, lekurik izan ez dalako izan da, beste huri askotan bezala. Ume hauek etorkizunaren ezagugarri dira.

Beste aldetik «Comisión Diocesana de Pastoral en Lengua Vasca» delako elkarteak aurrera daramaz bere elburuak. Orain sei meza ba dagoz euskeraz Gasteizen eta pastoral osoa geure hizkuntzaz ematen da. Baita kultura aldetik ere lan ederra darama eta horrela hitzaldiak, zine forum etab. euskeraz eratzen ditu bere etxean.

«Manuel Iradier» elkarteak ere

sentidu zabalagoan kulturaren alde asko lan-egiten du. Joan dan bilean 2 tik-14 arte «Quincena de Etnografía» delakoa eratu zan. Joan Garmendia, Joan San Martin, J. A. Urbeltz, Fermin Leizaola, J. M. Sartrategi eta P. Peña hizlariak izan ziran. Martxoan ere «Ez Dok Amairu» taldearen agerpena beren «Baga, biga, higa» ospatu zan, Gasteizko Udalaren laguntzarekin. Antzokia bete beterik zegoala «Ez Dok Amairu»-k garaipen haundia eldu zuen. Hor dago lan ederra, lan zaila, lana... ez besteen tontakariak.

Bitartean, zer egiten du Diputazioaren «Consejo de Cultura» delakoa? Ez du inork jakiten.

Horrelaxe euskeraren eskuetatik arabarrak geure egiazko nortasunera berriz gatzoz.

Ezkibel

EUSKALTZAINDIAREN BATZARREA

1971 ko apirilaren 20an Euskaltzaindiak bere hileroko batzarrea egin zuen Bilbon, Euskaltzaindiaren beraren etxean.

Hona hemen batzarrean erabilitako gai nagusien laburpena:

I. Patriok Farrell jauna ingelesez egiten hasi den Euskal gramatikaren berri eman zen.

II. Euskaltzaindiaren liburutegirako Bizkaiko Liturgi Batzordeak liburu mordoia bidali duela esan zen (liturgi eta kristau dotriñaren itzulpenak alegia).

III. Era berean, Piere Laffitte euskaltzain jaunak liburu mordoia eskaini du liburutegirako.

IV. Aita Ismael Torres-ek argitara berri duen «Umeen Deia» libururen ale bat jaso du liburutegirako.

V. Berebat Aita P. Altunak Euskal aditz batuari buruz atera berri duen liburuaren ale bat eskaini du.

VI. Ondoren Iruinean, apirilaren 4 eta 5-ean, Herri Hizkuntzen Symposium-a prestatzeko egin diren jardunen berriak eman zituen Karlos Santamaria jaunak. Jardun hoietan parte hartu zuten Euskaltzaindiak, Institut d'estudis Catalans eta Real Academia Gallega-k, Nafarroako Diputazioaren eta Principe de Viana Elkartearen itzalpean.

VII. Karlos Santamaria berberak euskal esaeren hiztegi bat egiteko era batzuk eman zituen. Donostiako ordezkaritzak asmo hau aurrera eramane nahi luke.

VIII. Idazkari nagusi den Juan San Martin jaunak Etxegintza Hitzegirako Batzordearen lanak zertan diren adierazi zuen. Hiztegi hau Colegio Oficial de Arquitectos Vasco Navarro-ren Gipuzkoako sailak eskatua da.

IX. Aita Villasante lehendakari jaunak proposamendu bat egin zuen Batzordeak eta Batzarrea hileroko bil ditezten, eta onartua izan zen.

X. Aresti Berriatua eta Kintana jaunek aditzaren Batasunz egin dituzten lanak aurkeztu eta azaldu zituzten. Hartarako jarririk den Batzordeak lan hoiek aztertuko ditu.

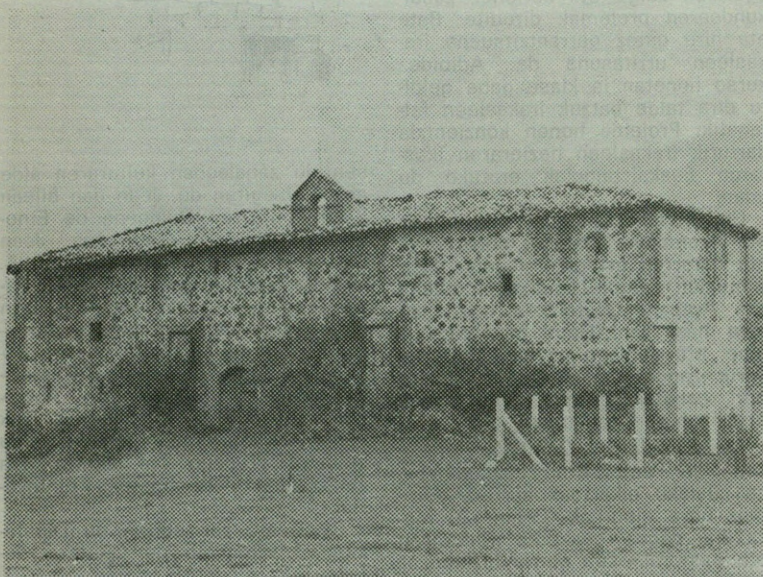
XI. Luis Mitxelena euskaltzain jaunak jakinarazten du Congreso Internacional de Hispanistas aurki egitekoa dela Salamancako Unibersidadean, eta Euskaltzaindiak lanen bat egiteko gomitaturik dela.

XII. Azkenik, Euskaltzaindiak entzun du Real Academia Española-k «euskera» hitza bere hiztegian hartu duelako berria, eta batzar agirian hori adieraztea erabaki zen.

(Euskaltzaindiko Prensa Bulegoaren Agiria)

GURE AMA LURRA

Olazti, Urbasako bidean

Belengo Baseliza

Erriko Enparantza

Parrokia

Ziordia eta Alsasu: tarte ortan dago erri eder au. Errege bide nagusia, erritik bertatik barrena igaro da. Ez bakarrik errian erdian, baita Urbasa ta Alzania mendi tartean ere arkitzen degu. Trenbide nagusia ere Eliza atzetik barrena dagoa. Burunda ibaiak, Iruiñeruntz daramazki urak.

Eliza, gain batean degu. Aurrean, beerago, Urbasaruntz erri zaaroko etxeak; Alsasuruntz Klinkler lagunartea, aurtaxeago Porlan olak eta langilleen etxe batzuk, Errege bidetik Urbasa aldera berriz, auzo ta etxe berriak.

Amabost garrengo Eliza, orma lodiekin gudako indarkerietako antolatuta dago. Aldare nagusian, erre-aula ederrenetako bat arkitzen degu. Antxietaren eskolako degu. Bere egillea, Diego Mayora gipuzkoarra. Segurakoa. Erdian jarrita daukaten San Migel iduria bikaina da, eta oso onak Azken Afaría eta Gurutzetik Jesusen Jeistaildiaren zur lanak. Berdintsuak dira Amabirjinaren zur lanak ere.

Amazazpi garren gizaldiko zillarrezko Gurutze eder bat, ba dauka Eliza onek. Garai berean Andres Salinas bordadoreak edo azpatzaileak, Eliza ontarako, apaiz jantzi ederrak egin zituen.

Elizak arrizko aterpe zabal bat du ta andik erri osoa ederki ikusten da. Orain dala 100 urte 800 bizilagun, gaur berriz 500 sendi 2.300 biztanlerekin bizi dira.

Zimentu olategian 500 langille daude, joan dan urtean jarritako «Prefabricados» olategian beste 280 langille ta bi arrobi ba dauzka OLAZTIK. Aspaldiko garaietan erri onek ba zituen olak; Biokozabalko aitz meatzetik burnia ateratzen zuten.

Gaur jakintza aldetik, erdimailako ikastaroak errian bertan egiten dituzte. 85 ikasle dijoazkie. Dana dala 200 gaztetatik 85 eskolatuak dira. Auxe da Nafarroa berriaren gazteria.

Jaunari esker, Olaztitar amona batez topo egin nuen; benetan andre argia, bere izena Teresa Etxaiz Lazkoz. Aspaldiko oitura zaar asko eman zidan. Biziki mintzo da. Kutxa eder baten antzekoa degu, barrena betea dauka. Izketan asten danean utzi bear zaio. Ara berak esan zizkidanak: Errogatibetarako, iru baseliza omen zeuden eta iru egunetan egiten zituzten. Aundiena Belengo Andra Mariarena, bestea Donostina (S. Sebastian), irugarrena «SANEZTAN» (Doneztebe) Olaztin zaarrek euskaraz esaten duten bezela. Belengo Andra Mariaren eliza barrendik dana urrututa dago. Andra Mariaren iduri polita, gotikoa, 14 garren gizaldikoa, Donostiako baselizan daukate jasoa. Erregatibetan iduri au ibaira eramaten omen zuten andreek eta an arpegia bustitzen zioten.

«SANEZTANEN» baseliza erori zan. Donostirena berriz, berritu dute. Guk ikusitakoan, kamioi aundiz inguruta ta ormetaraiño atzeko aldetik ari xeeja jarrita zeukan.

Arrunt utzita dagoen Belengo Andra Mariaren baselizak ba dauka zer esan aundia, inguruko bazter guzti aietarako. Amona onek dion bezela, orain dala berrogei ta bost urte, San Juan bezperan suak pizen omen zituzten gauean eta ondoren txokolatea egin ta jan. San Juan egunean goizeko laueta neska mutilak BATUEKO iturria biltzen omen ziran berriz txokolatea egin ta jateko. Andik egunsentiakin Belen izeneko baselizara zetozen, danak kantari, mutilak gari landareak korapillatan zituztela bidean neskek bere artan trabatu ta erotzeko. Kantari zijoazen eta leenengo errepika orrela asten omen zan, «San Juan ta Madalena, biek sagar billa joan ziran». Goizeko seitan Meza zuten Belengo elizan, Aiuntamentuko gizonak bertaraño etortzen zirala ta ondoren aurrekua. Gazte sail ederra biltzen omen zan. Danak San Juan egunean, egunsentiaren iintza biltzera zetozen. Amezkoako gazteak ere biltzen omen ziran beren zaldi ta guzti; auek bide luzea zuten, Urbasa mendian barrena etorri bear. Belengo iturri au Zapardai azpian dago.

Meza nagusia, San Juan egunean, parrokiko elizan zuten eta andreek arrosak eramaten zituzten bedekintzera; gero etxera ekarri ta begiko miña kontzeko balio zutenak. Erriko enparantzian Aiuntamentuak gizon guztiei ogia ta ardoa ematen zien.

Belengo baseliza gaur oso utzita dago. Leenago aldare nagusi bat omen zuan, azkeneko urte auetan ostu dutena. Baseliza onen inguruan, orain eskola berriak egitera dijoaz eta merezi luke berrietea eta bertara Belengo Andra Mariaren iduria ekartzea. Oitu-

Olaztiko Ikastola
(Aida argazkiak)

ra zaar aiek betiko utzi egin bear al dira? Batzuri gutxienez eutsi egin bear litzaioke.

Zer esan aundia dute gure erriaren aintzinako garaiak ondo ezagutzeko. San Juan eguneko iintza biltze orrek, jentillen garaiko oiturak dirala esan nai ote digu. Aintzinako garitako kutsua daukate oitura oiek. Kristau sinismena sartu aurretik zeuden ugartasun gurtze edo kultoen aztarnak aukeratzen ditugu. Udako eguzki betearen jaiak, udako ura ta su berriak maitasunaren lortzea; danen azpian, ugartasunaren sinismena ta ekintzak. Ze lanak leenengo kristautentzat, oitura oiei giro berri bat emateko.

Azkeneko gerratea arte ba zan txistularirik erri eder ontan. Erriko enparantzian igandero txixtua jozen zuten. Baltasar ta Fakundo izan ziran azkenekoak.

Teresa Etxaizen gazte garaian, egun bat izaten omen zan «Gaiztana mozte» izenekoa. Egun ortan bakarrik gaztaina bilteko aukera izaten omen zuten. Elizako kanpaia jo ta danak korrika zijoazen.

Beste oitura polit bat izaten zuten neskek, «Errezka» izenekoa. Etxe batera lana egitera, biltzen ziran neskak, adibidez irutera. Gaueko amaiketan, mutilak sartzen uzten zituzten eta danak dantza saio bat egiten zuten.

Etxez etxe abestutzera ateratzen ziran Santageda egunean. Olaztiko kanta zaarra auxe zan.

«Nork esan du zer pasatu dan munduan Santagedari lendabiziko azotazuekin, bularra kendu zioten. Santiri martiri maitia, errukiaz betea, alkanzatuko degula, osasuna ta pakea». Dirua kentzeko bertsoak auek dira: «Santageda maigada, arramaiuan sagua. Arreri ez pezuau katua, limosna erekin, ezin beteko zakua». Joan ziran oitura guzti auek. Zer dio Euskal giroak?

Gure azken gerrateaz gero arrunt erria zegoen. Zaarrak bai euskeraz mintzatzen dira beren artean, gaiterakoek dana erderaz. Beiei oraindik euskeraz egiten die; «atza, gorri, ta abar». Errian dauden bi apaizak erdaldunak dira. Erretorak esaten zidan: «Kristau ikasbideko mutilletatik batek bakarrik ere ez daki euskeraz». Eskoletan galdu da euskera. Erderaz bakarrik egiten zien eta umeak artara jarri dira.

Baina Jaunari esker pozgarriko gertakizun bat gertatu da. Ikastola ireki dute. Oso polita da asiera. Maria Milagros Lopez de Goikotzea, andre gazteak, aur txikiak ditu eta orain dala bi urte aditu zuen susmurrua Alsasun ikastola irekitzera zijoazela.

Aurak artu eta joan zan. Alsasura iristerakoan lagun batekin topo egin zuen eta esan zion zertara zetozen. Bai besteak ere esan Alsasun etzegoela olakorik eta ia berak ez al zekien euskeraz galdetu zion. Baietz esan Maria Milagrosek. Besteak orduan, bera asteko Olaztin, erantzun zion. Baita asi ere. Erritar emakume gazteen artean berak bakarrik daki euskeraz. Amona zaitzen egon zan urte askotan eta amonakin euskeraz egin bear.

Ikastola osatzeko, Mikaela Ayerdi, neska Ataundarra, azkeneko 30 urte auetan Olaztin bizi danakin elkartu da. Bi neska auek etxe laguntza billa asi ta 1969 garren urteko ikastaroan 27 aurrekin asi ziran. Ikastolari kanpotarrak bertakoak bainan arrera ohea egin zitoten Euskaldun asko ari ziran esanez, «euskara zertarako». Aiuntamentuak gelak eskeiñi zizkien eta Diputazioko Prinzipe de Vianak babesa.

Bi garren urtean ikastaro ontan, Estaduak parbulario bat ireki du eta bertako zuzendariak aurren gurasoei esan zien, «aurrak ez ba zituzten erdal parbularioa bidaltzen etzituztela gero erriko oskoletan artuko». Lantegi nagusiko agintariek ere langileei adierazi zien parbulariara eramateko aurak. Bost gurasok bakarrik atera zituzten ikastolatik beren aurrera. Guraso geienak euskal kontzientziari eutsi diote. Orain ikastolan 30 aur dira.

Guk ere esan dezakegu, Josepa Ayerdi, Mikaela andereñoaren amak zion bezela: «Au poza. Orain goan utziko al digute euskaldun bezela bizitzin».

Latxaga